CATO MORALISSIMUS

CUM COMM.

DAVENT. PAFFROED.

S. A.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

* ~~102~~. 170
97.
GW 6293
CA. 411

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

pm/

Later dan 1490

gelijk blijkt uit het

houtsneevignet

dat meer is ver-

sleten dan hetzelfde

in de Vita Divi

Antonii 1490

En nagenoeg even wel

dan dat in de Elegan-

tie [illegible]

1495

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

* ~~102~~ 170

971

GW 6293
CA. 411

1495
(Ongemeen)
p. 37
Compleet volgens
de signaturen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Cato moraliſſimus cũ ele gantiſſimo cõmento.

Koninklijke
Bibliotheek
te's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

¶ Incipit liber de doctrina Catonis ampliatus per ſermones rhetoricos et morales. per fratrem Robertum de Euremodio monachum Clareuallis

Generoſe indolis adoleſcētulo Petro de ſalutijs Robertus de Euremodio monachus Clareuallis. Seipſum ad omne officium charitatis. Tua poſtulauit ſupplicatio quam ſuſcipio ꝑ mandato. vt qui me in rhetoricis ſciolum aſſerebas tibi libellum cuderem. in quo poſſes dicte artis guſtare primitias. et in familiari colloquio ruditatis grāmatice fugere barbariſmos. Ego ſane operepreciū duxi. tuis in hac parte nō obaudire iuſſionib⁹ et moralem librum viri doctiſſimi marci Catonis ſuſcepi pro themate ⁊ ſup ſingulis eiuſdem viri clariſſimis documentis. materiam proſaice dilataui. ꝟbis quidem ſimplicib⁹ licet non penitus a regulis eloquētie inexpertis. in quo primiciarū lacte deguſtato. vſum faceti ſermonis animus iuuenilis paulatim induat. ⁊ hac nouitate cōcepta. ſuccedente tempore et ingenio dilatato. altiora hui⁹ artis in poſterū ſuſcipiat documēta.

¶ In hoc Catonis viri moraliſſimi prologo decē decalogi precepta ponūtur. ſeptem quoqȝ virtutes cōtra moralia ſeptem perpulchre interſerūtur

ꝑ qn̄ ego cato in aīo cōſiderarē
Cum animaduerterem ꝗ̄ plurimos homīes
.i. deuiare virtutū hoībus errantibus per precep-
grauiter errare in via morū. ſuccurrendū et conſu-
ta morum putaui
lendum eorum opinioni fore exiſtimaui
propt̄ hāc cām hoīes q: hō eſt principiū ꝟtutis cōſequerētur
Maxime vt glorioſe viuerent et honorē cōtingerēt.
carnalis ⁊ ſpūalis modo ⁊ ordine q:
Nunc te fili chariſſime docebo. quo pacto mores
ꝟtutes ſunt in aīa diſponas colligas documēta moꝝ tu fili
animi tui componas Igit̄ ꝑcepta mea ita legito
quia tēpus ꝓdere.
vt intelligas. Legere eñ ⁊ nō intelligē eſt negligere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

honoꝛa ipſum ex tota anima tua
Itaqȝ deo ſupplica
carnales ⁊ ſpūales. honoꝛa em̄ patrem ⁊ matrē ⁊ eris longeuꝰ ſuꝑ terrā;
Parentes ama
cōſanguineos vel ꝓximos tuos chꝛiſtianos q̇ in fide ſunt cognati.
Cognatos cole ¶ Datum ſerua
impedit omne foꝝ defectꝰ denarioꝝ .cū ſcō ſcīs eris cū ꝑuerſis ꝑuerteris
Foꝛo te para ¶ Cum bonis ambula.
ſecretū tractatum
Ad cōſilium ne acceſſeris. anteq̄ȝ voceris
.ſ. a cōcupiſcētia mulieꝝ. qꝛ ſcribit᷑. beati mundo coꝛde
Mundus eſto
hoc multiplicat amicos. in etate vel ſcientia locum da
Saluta libenter. Maioꝛi cede Minoꝛi parce
.ſ. cū timoꝛe time .i. oēs res tibi ꝑtinentes
Magiſtrum metue. Rem tuam cuſtodi
verecūdia ē laudabilis paſſio in iuuenibꝰ ſerioſus eſto in oꝑe tuo
Verecūdiam ſerua ¶ Diligentiā adhibe
bonaꝝ artium ſcripturas ames ⁊ vitia carnis vitabis
Libꝛos lege ¶ Quos legeris memento
tanq̄ȝ pater ſuam ꝓlem affabilis mitis ⁊ benignus
Familiam cura ¶ Blandus eſto
.i. ſine cauſa qui dixerit frī ſuo fatue reꝰ eſt ignis gehēne
Iraſci ab re noli ¶ Neminem irriſeris
.i. cōcedite vobis inuicē. qm̄ inhoneſtis nō eſt dandū
Mutuū da ¶ Cui des videto
.i. bono ⁊ iuſto teſtimonio qm̄ burſam euacuat ⁊ pauꝑtatem inducit.
Iudicio adeſto ¶ Cōuiua raro
quod nature ſufficit iuramentū tuū debes tenere
Quod ſatis eſt doꝛmi ¶ Iuſiurādum ſerua
vinū tꝑate ſumptū acuit ingeniū pulchꝝ eſt ꝓ republica moꝛi
Vino te tempera ¶ Pugna pro patria
.i. ſtulte ⁊ ſine cauſa. teipſum delibera priuſquā loquaris
Nil temere credideris ¶ Tu te conſule

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

.i. luxuriã q̃ diligit ſcortũ ꝑdit ſubãm. Seneca. otiũ ſine lr̃is mors eſt
Meretricem fuge. Litteras diſce
ꝑdes oẽs q̃ loquũtur mendaciũ nã vt dictũ eſt cui des videto
Nil mentiri Bonis benefacito
ita viuas ne maledicaris. maledicti ibunt in ignem eternum
Maledictus ne eſto
.i. opinionẽ bone fame de te vel aliis tene .i. da iuſtũ iudicium
Exiſtimationem retine Equum iudica.
qui maledixerit pr̃i vel matri mala morte morietꝛ
Parentes patienter vince
maximũ vicium eſt ingratitudo hoc eñ̃ luciferꝝ in infernũ detruſit
Beneficij accepti memor eſto
.i. ad tribunal iudicis vt diſcas iuſticiã .i. ſapiẽs ad dandũ conſiliũ.
Ad pretorium ſtato Conſultus eſto
virtuoſe oĩa oꝑare nõ occidat ſol. ſuꝑ iracundiã veſtrã
Utere virtute Iracundiam tempera
recrea te ludo honeſto .i. oẽm ludum inhoneſtũ.
Troco lude Aleas fuge
maledictꝰ qui cõfidit in fortitudine diuitiaꝝ ⁊ virium ſuaꝝ
Nil ex arbitrio virium feceris
quanto maior es humilia te in omnibus
Minorem ne contempſeris
.i. nec rem cupias alienam
Aliena concupiſcere noli
Apl's. viri diligite vxores veſtras .i. filios tuos fac doceri
Coniugem ama Liberos erudi
ſuſtine penas legis quas tu cõſtitueris
Patere legem quam ipſe tuleris
ſapiẽs paucis inoteſcit ꝟbis. ſtultꝰ totum ſpũm ſuũ profert
Pauca in cõuiuio loquere
iuſticia eſt ꝑclariſſima oĩm ꝟtutũ. itẽ nunq̃ꝫ vidi iuſtũ derelictũ ⁊c̃.
Illud ſtude agere quod iuſtum eſt
.ſ. erga deũ ⁊ ꝓximũ tuũ. in his duobꝰ mãdatis pendet tota lex ⁊ ꝓphete
Libenter amorem ferto

¶ Que dicta ſunt a Catone breuiter ꝓſaice ampliore ſtilo. proſequitur ele ganter metrice.

Pura mente deum tuum ama

ꝑ qm̄ .i. nr̄a rō natural' .i. ſcripture ſacre
Si de⁹ eſt anim⁹ vt nobis carmi̅a dicu̅t
de⁹ .i. a te .i. ꝑncipalit̄ ſuꝑ oīa honorādus amādus
Hic tibi ꝑcipue ſit pura mente colendus

¶ Naturalis ratio. legalis inſtitutio. ⁊ cōmunis conceptio animorum hoc habet. diſcernit. ⁊ precipit. ꝙ vn⁹ credatur deus omnipotens. diliga tur cordialiter. ⁊ magne venerationis officijs adoretur. Qui quidem eſt tan q̄ȝ clauus fixus ⁊ ſtabilis. circa quem omnia reuoluu̅tur. originale ſemi narium omnium entium. omnium rerum primordiale principium qui iuxta Salomonis eloquium. omnia diſponit. in numero. pondere. ⁊ mē ſura cōprehēdens omnia et a nullo alio comprehēſus. Et vt verbis Au guſtini vti liceat. deus eſt intra celum nō incluſus. extra celum nō exclu ſus. ſupra celum nō elatus. ſubtus celum non depreſſus. ¶ Quia igitur ex eius gratuita liberalitate ꝓcedit ꝙ ſumus. ꝙ viuimus. ꝙ mouemur. ſi ne cuius manu tenētia tota natura rediret in nihilum. ſicut ex nihilo eſt creata. Hic igitur deus eſt tota cordis intētione penſandus honorādus ſacrificio ⁊ toto oris iubilo collaudādus. Hic tibi precipue ſit pura men te colendus. Unde nou⁹ Cato

Lingua paterna ſonatq̄ȝ deum ſapientia donat.
Hec audi fili mentiſq̄ȝ repone cubili
Prone dei cultum pronu̅m tu dilige multum
Qua ſine cultura non eſt mens crimine pura.

¶ De vigilia.

id eſt magis ſꝑ vigilia .i. dormitiōi qđ plus eſt q̄ȝ ſatis
Plus vigila ſemper. ne ſomno deditus eſto
id eſt longa dormitio q2 ocia dāt vitia dat
Nam diuturna quies vitijs alimēta miniſtrat

¶ Si negligentie torpor deſidioſe mentis hoſpicium inuaſerit. tūc pro ſcripta diligētia. ⁊ virtutum exercitu relegato. omnis vitiorum turba ſuc cedit. In ſomnis enim multis ⁊ pigricie ingluuies ⁊ gaſtrimergia. ⁊ om

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

nes vitiorum comites ſubſequũtur. Caueat igitur imprudens adoleſcen
tia immoderatis ſomnis incumbere. ne virtutum moderatrix temperan
tia patiatur exilium. Si enim humane vite multum temporis ſpacium
preberetur. nec cõfectum ſenio. nec caſſatum egritudine rebus tamẽ vir
tuoſis ſublimibus. ac ſtudioſis exercitijs foret impedimẽtum. ne deſidio
ſa pigricies ſomnis enutrita diurnis ⁊ nocturnis voluptatibꝰ ſcilicet au
gmentata. abortiuum virtutis pareret. quippe quia honeſtatis aditum
ſeparat atqꝫ capiſtrat. Nam diuturna quies vitijs alimenta miniſtrat.
Unde nouus Cato.
Non teneas vane de ſomno ſurgere mane
Longa quies ſomni vitio fit fomes inani.

Linguam compeſce.

principalẽ refrenare ſupple loquacẽ
Virtutẽ primam eſſe puto cõpeſcere linguam
dilectus. ſ. eſt .i. vbi ⁊ qñ tacendũ eſt
Proximus ille deo qui ſcit ratione tacere
Quiſquis virtutis oſtium nititur introire. aut ſiquis eximijs mori-
bus pollere conatur. lingue ventilabrum tota moderatione refrenet. Si
quis enim proprio ſenſualitatis ductus imperio. oris ianuam oportune
et importune. ad omne verbum loquacitatis aperiat. mox detractionis
valuas aſſenſionis aditus. ⁊ cõtumeliarum iurgia preparat ⁊ diſponit.
Imitetur igitur ſapiens nature ſagacis induſtriam. que linguam in hu-
mano capite triplici clauſura recludit. labijs videlicet dentibus ⁊ palato.
per hoc inueniens ſapiẽtem paucis cõtentari eloquijs. ſupereffluere ver-
bo nõ carere vitio nam hec vitialis peſtilẽtia. impetum malicie non pote
rit cohibere. Proximus ille deo qui ſcit ratione tacere.
Unde nouus Cato.
Si cupias pacem linguam compeſce loquacem.
Et ratione ſile ſi ad conſilium petis ire.

Notam contradictionis caueto

cõtemne. iam hoc iam illud volendo. ipſi
Sperne repugnando tibi tu contrarius eſſe.
.i. cũ nullo cõcordabit diſcordat
Cõueniet nulli qui ſecum diſſidet ipſe

¶ Cum dictante rationis iudicio. ſentētiam veritatis acceperis ſiue fuerit virtutis laudatoria. ſiue criminis inuectiua. ſi hanc ad aurem publice multitudinis te contigerit promulgare ſtabili fundamēto veritatis infixus ab hoc tramite nulla contrarietatis opinione diſcedas. ne varietatis macula deturpatus. puerilitatis tibi crimen ingeras. dum affirmando ⁊ negando cōtraria ponis ineſſe. Sperne repugnādo tibi tu contrarius eſſe. Unde nouus Cato.

Nulli ſe iungit ſua quem diſcordia pungit
Qui ſua diuulgat mea vel tua quomodo celat

¶ Aliorum mores ⁊ vitam ne carpſeris

actus ⁊ opationes prauos
Si vitam inſpicias hominū ſi deniqꝫ mores
arguis peccātes nullus hō ſine peccato
Cum culpas alios. nemo ſine crimine viuit

¶ Humane fragilitatis iudicium. has ignorātie tenebras experitur. vt proprij reatus ignar⁹. ad alienarum culparum iudicia ſe frequēter trāſferat. eo magis cōfuſionis aſſecutus iudicium. quo mordaci ſordidatus vitijs lingua aliorum crimina reprehēdit. Sicut nempe ille aromatib⁹ indiget qui redolētiam miniſtrare ſatagit. ſic illum vicijs cauere cōuenit qui alios facere nititur virtuoſos. attēto etiam ꝙ humane fragilitatis labilitate penſata ille tyrānizat in moribus qui in mortalibus filijs adam cacumina perfectiōis morum inquirit cum ſcriptum ſit. Qui ſeruiūt deo non ſunt ſtabiles. ⁊ ꝙ in angelis ſuis reperit prauitatem. Quis igiť niſi mentis inops. maiora angelis in hominib⁹ ſtabiliuit.

Cum culpas alios nemo ſine crimine viuit. Unde nou⁹ Cato
Tu qui cuncta notes qui luſtras regna bootes.
Non reperire potes quos ſine labe notes.

¶ Reliquenda ſunt nociua licet chara ſint.

que poterit nocē dignitatis vel officia
Que nocitura tenes. qꝫuis ſint chara relinque
honeſtū vel bonū vtile exn̄s honorib⁹ vel bonis corpalibus
Utilitas opibus preponi tempore debet

¶ Quotiens honores diuitie vel cuiuſlibet rei poſſeſſe peculium virtutibus inuidet vel ſcandalum. penitus eſt ſine doloris amaritudine deſerendum. quia nimirum digniora vilibus ac maiora minoribus cōuenit an-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

deferri. nec eſt dubium ſapienti. q quicquid poſſeſſori detrimentum inge rit. probroſe cõquiritur. vtiliter deſeritur. et poſſidetur inique. Que noci tura tenes q̃uis ſint chara relinque. Unde nou9 Cato.

Omne quod eſt charum fore ſi tu credis amarum
Proijce nec retine ne ſit tibi cauſa ruine.

Gaudete cum gaudentibus. et flere cum flentib9.

matur9 et grauis ridiculoſus iocoſus vt negociũ requirit
Conſtans et leuis vt res expoſtulat eſto
id eſt vbi et qñ oportet ſuos rephenſione
Tpibus mores ſapiẽs ſine crimine mutat

Si ſapiẽtie fores nitaris ingredi. hãc prudẽtie regulam in humano cõuictu non poſtponas. vt videlicet te ſic rebus accommodes. q ſine leui tatis notamine eũdem ac varium te diuerſa cõſideratione preſentes. In terdum ſiquidem ſcd̃m factorum exigentiam expedit virilis animi con ſtantiam exhibere. Interdum vero beniuola trãquillitate potiri. Si cut enim articuli manuũ aliquando producũtur in longum. interdum vero rotantur in orbem. ſeu replicãtur in palmam. idẽptitate manuum non mutata. Sic itaqꝫ ſapiens cum prudẽtibus philoſophum redo let. cum iocantibus laxatur in riſum. cum ſerioſis conſulit. cum peregri nis loquitur aut ſalutat. Temporibus mores ſapiens ſine crimine mu tat. Unde nouus Cato.

Leuis ſemper erit ſapiens ſi res ſua querit
Et mores vertet et ſic ſine crimine certet.

Uxori querulanti non facile credas.

ſine cauſa tue i. mãcipijs tuis cõquerenti
Nil temere vxori de ſeruis crede querenti
p q2 marit9 ſuos illum ſeruũ
Sepe etenim mulier. quẽ cõiunx diligit odit

Penſata muliebris mutabilitatis natura. qua nunc in iſtum nunc in illum os ſuum ſtomachando relaxat. non debet vir prudens vxoris ſue machinantis verbis fidem adhibere. Cum enim vt autor eſt maro Ua rium et mutabile ſemper ſit femina facile fit vt effrenate lingue ſue proca citas iurgiorum venena euomat. dum falſe materiam cõtra quempiam concipiat. Quod ſi nõ attente caueris. ſed tue honeſtatis. tuorumqꝫ mã

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

cipiorum famule moram geſſeris. Januam tibi nedum mācipio tuo mu-
liebri ritu vocibus blandis ſtruet periculi. dum maxime ſola cogitat pa-
leas manu colligit. terramqꝫ pede fodit. ſepe etenim mulier quem cōiunx
diligit odit. Unde nou⁹ Cato.

Nil temere credis vxoris ſepe querelis.
Namqꝫ deus nouit. vt quos tu diligis odit.

¶ De correctione fraterna

p qn̄ corripis peccantē peccās .i. corripe
Cūqꝫ mones aliquē nec ſe velit ipſe monere
ille peccās ab incepta correptione
Si tibi ſit charus noli deſiſtere ceptis

¶ Quotiens aliquis in amicicia cōiunctiſſimus laxatis intemperantie frenis vectus equo laſciuie. per arua vitiorum ſeu per agrum lubrice voluptatis excurrit. tunc vacandum ſummopere eſt vt crebris exhortationibus facundo ſermone mellitis amici lingua neceſſariā adhibeat medicinam. Si forſan ille vt aſſolet. corrigētis manum dolēter ſuſtineat. malens ſuis incumbere fetoribus qꝫ curationis remedium experiri. non ilico debet exhortatiōis lingua ſilere. ſed congeſtis rationib⁹ morbi mollire duriciem. ⁊ donec tandem finem optatum percipiens. nō reſileat ab inceptis. Si tibi ſit charus noli deſiſtere ceptis.

Unde nouus Cato.

Cum moneas charum qꝫuis tibi fiat amarum.
Non tamen abſiſtes quin verba monendo miniſtres.

¶ De multiloqua contentione

loquaces litigare cōtumelioſis
Contra verboſos noli contendere verbis
a natura oībus qꝛ ſtultoꝝ nūer⁹ eſt infinit⁹
Sermo datᷣ cunctis animi ſapiētia paucis

¶ Inter humane vite contagia nihil ſecurius. nulla maior moderatio rationis. qꝫ ſermones cohibere ſuperfluos. ⁊ contra loquaces qui inaniter garriunt temperātie moderantiam obſeruare. In hoc enim nos experientia naturalis edocet. Nam ſicut ignis materialis combuſtibilium appoſitione ſuccēditur. ⁊ eorum ſucceſſiua depoſitione deficit ⁊ decreſcit. ſic lingue virus cōtumeliarum blaſphemijs. ⁊ iurgiorum dilatatum iniurijs

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

noſtrumq; in fornacem irrefrigerabilis ſuccenſionis aſcendit. ⁊ dum ver-
bum verbo quaſi clauus clauo retundi creditur augetur morbi pernicies
quia iuxta dictum poeticum. latet anguis in herbis. Cōtra verboſos no-
li contendere verbis. Unde nou⁹ Cato.

Uerboſas lites fili chariſſime vites
Multi ſermonem retinent ſed non rationem

¶ Tibi proximus eſto

amicos vel filios — ꝑ charior tibi
Dilige ſic alios vt ſis tibi charus amicus
liberalis in dādo nō ribaldis — ne tu patiaris defectū
Sic bon⁹ eſto bonis. ne te mala dāna ſequātur

¶ Sollicite vite peritia hoc ſpeciale mandatum obſeruantia regulari cō-
mendat. ne quiſpiam inter homines prepoſterato ordine charitatis. alie-
na comoda proprijs neceſſitatib⁹ anteponat. Si enim ſalomone docen-
te inſtruimur. vt videlicet propriorum fontium latices hauriam⁹ primi-
tus. et poſtmodum ipſos in proximos dirigemus. Sic ſibi neq; ⁊ inſipi-
ens. omnib⁹ videtur inutilis. Enimuero proficiētes multis in proprijs
neceſſitatibus negligentes. ſimiles facti ſunt inſipiētibus. ⁊ ſue ſtolidita-
tis merito beſtijs comparātur. Sic bonus eſto bonis ne te mala damna
ſequātur. Unde nouus Cato.

Proſpice ſic alijs vt ſis tibi charus ⁊ ipſis
Sic bonus eſto charis ne tu mala damna ſequaris

¶ Ne ſis fame cupidus

vanos in diffamiā ſurgētes — .i. ꝓm⁹ fictor l' inuētor
Rumores fuge ne incipias nouus autor haberi
ideo iuuenalis ait digito cōpeſce labellū
Nā nulli tacuiſſe nocet nocet eſſe locutū

¶ Si fame preconium dignis relatibus adipiſci contendas inanes ru-
muſculos hiſtrionū ⁊ narratorias inmoderate ſcurrilitatis ineptias to-
tis viribus declinato. Poſtq; enim mentis humane thalamo hec volu-
ptas inſederit. neq̄ſſimi hoſpitis cōtagiata veneno. letat̄ murmure detra-
ctiōe paſcit̄. luxurie gratulat̄. et cōuocato vitioꝝ exercitu. virtutū collegiū
intcludit. Nā iux̄ apl'm ꝑua colloq̄a. mores corrūpūt egregios q̄ ſi lōga

obſeruatione cōualuerint facili dimicatione non poterunt cohiberi. Ru‍mores fuge ne incipias nou⁹ auctor haberi. Unde nou⁹ Cato.

Effuge rumores ſimul ⁊ nouitatis honores
Nam nulli tacuiſſe nocet nocet eſſe locutum

In promiſſis non confidas

pecuniā vel aliud — tuo creditori
Rem tibi promiſſam certam promittere noli
.i. ꝓmiſſa raro ſeruant — abundāt verbis. ſiue opibus
Rara fides ideo quia multi multa loquūtur.

¶ Conſtantie turrem proponens aſcendere. ⁊ veritatis iudicio redimi‍ri. attendat humane mutabilitatis fallacias que frequētius incidunt in falſitatis laborinthum. Cum enim ſcd'm ſapientem. vanitati cuncta ſub iaceant. Et iuxta prophetam vani filij hominum ⁊ mendaces qui in eo‍rum pollicitatione confidunt ⁊ promiſſa dubia pro' conſtantibus affir‍mantes. more illorum qui anguillam lubricam cauda ſtringunt. non ſi‍ne nota infamie a pollicitis ac promiſſis pariter excludūtur. Rara fides ideo quia multi multa loquūtur. Unde nou⁹ Cato

Rem tibi promiſſam nulli promiſeris ipſam
Perdit nanqꝫ fidem fit multa locutio pridem

Teipſum noſce.

i. laudib⁹ extollit — .i. iudicabis teipſum ſi dign⁹ ſis
Cum te quis laudat. iudex tuus eſſe memento
qui forte adulatores ſunt
Plus alijs de te. ꝗꝫ tu tibi credere noli

¶ O tu quiſquis in hui⁹ vite fluuio. immo in mari magno ac ſpacioſo nauigas. hoc in erario memorie ſedula cōſideratione reponas. ne alienis laudibus intumeſcens plus extere aſſertioni ꝗꝫ proprio iudicio condeſcē‍das. ¶ In hoc enim proprie fallitur humane deliberationis iudicium. ꝙ more oculi corporalis aliena proſpiciens. nō ſeipſum permittit intue‍ri. ſed dum palponum mendacia. adulterorum phaleras ⁊ cetera ſedu‍ctionis miniſteria. aures laudis bibule minus prudenter attendūt. tunc demulcetur peccator in deſiderijs anime ſue. et iniquus benedicitur. aut ambulans quidem in magnis ⁊ mirabilibus ſuper ſe. non teſtimonium conſcientie veracis inſequitur ſꝫ acquieſcit fraudulētie falſitatis. Sane

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

poſtq̄ȝ adulatrix loquacitas. miniſtrante fortuna adulationis optata ſti
pendia ſibi adepta concepit. fauos laudis dulcifluos cōuertet in detracti
onis aculeos in momēto. Cum te quis laudat iudex tuus eſſe memento.
Unde nouus Cato.
Si quis te laudat non huius te gloria fallat
Plus laudatori q̄ȝ tu tibi credere noli.

¶ Alios laudato

bn̄ficiū acceptū hoībus ſi non es īgratus
Officium alteri⁹ multis narrare memento
hoībus ꝑq̄n tuipſe taceto
Atqȝ aliȷs cum tu benefeceris. ipſe ſileto

¶ Ingratitudinis ſcelus. copioſum vitiorum exercitum ſecum hoc ha/
bet in ſua pernicioſa operatione precipuū. q̄ in emungendis aliorum offi
ciȷs. manus extendit productiles. Cui⁹ vero ſuſceperit. aut obliuiſcitur.
aut retributionis non meminit. aut quod deterius eſt nequiſſime atroci/
tatis abuſu ſatagit in datorem hec eſt virtutū tinea. putredo iuſticie ami
cicie interitus. ⁊ proſcriptio honeſtatis. ¶ Aduertat igitur qui in virtu
tum gymnaſiȷs conatur ſtipendiarie militare. vt beneficentie morem ge
rens ſuſcepta beneficia multiplicet. multis modis inſtanter retribuat. ſi
venerande laudis preconio velit decorari. Si vero quiſpiam aliȷs dona
gratuite liberalitatis impenderit. virtuoſo ſilentio preterire contendat.
ne officium propria laude ſordeſcēs fructu careat preintento. Officium
alterius multis narrare memento. Unde nou⁹ Cato.
Alterius factum ſit verbis amplius actum
Sed referas nulli. cum tu benefeceris vlli.

¶ Iuuentuti condeſcende

q̄n tu exn̄s iudicas narras
Multorum cum facta ſenex et dicta recenſes
.ſ. illa oīa ad memoriā veniāt. i. dū iuuenis eſſes tu
Fac tibi ſuccurrant. iuuenis que feceris ipſe

¶ Moris eſt viſitati. vt ſenectus canicie veneranda. acutis demorſioni/
bus feratur in iuuenes. ipſorum paſſiones ⁊ impetus ſtimulo duriſſime
correctiōis īuadēs. ꝑteriēſqȝ ſub ſilētio quātis voluptatis illecebris. ſua
trāſegerint t̄pa iuuētutis. ⁊ quod in ſe diſſimulare cupiunt. in aliȷs acriꝰ

maliuolo crudeliter cōdemnantes. Si igitur iuueniles inſolentias apto correctionis verbo medicari decreueris. charitatis verbo ſermones delinias. ſeuere preciſionis dolabrum ſuſpendendo. nec non vite tue prioris cōtagia cum impetu iuuenili quem corripis cōſideratione cōpenſes. Multoꝝ cum facta ſenex ⁊ dicta recēſes. Vn̄ nouꝰ Cato.

Cum multos actus meminit facunda ſenectus
Seria fac iuuenis que narrat ſermo ſenilis.

Furtiloquia non cures

nō moueat te | ſecreto | cū alio

Ne cures. ſi quis tacito ſermone loquatur

.i. qui noſcit ſe in culpa | vt omnia dicant

Conſcius ipſe ſibi. de ſe putat omnia dici.

In hoc deuiat temere leuitatis ineptia. vt iuxta poetā nodum ponēs in ſcirpo accuſante cōſcientia. ⁊ turba ſcelerum preualēte. de aliena conſciētia temere ſuſpicatur. De quo Seneca ſic meminit. In hoc errat oīs affectus. vt in quo ipſe inſanit. in eodem putat ceteros inſanire. Si igitur verbi gratia quoſlibet hominum videris ſibi mutuo ac ſecretius colloquentes. nulliꝰ ſuſpitionis mordeacis inſultibꝰ. quin ſi tibi detractionis inſidias p̄parent. ſub amicitie nomīe timorem nō proferas inimici. Conſcius ipſe ſibi de ſe putat omnia dici. Unde nouꝰ Cato

Qui perſcrutatur ſi quis ſermone loquatur
Ille fert ſecum quod non eſt forſitan equum

In die bonorum non immemor ſis malorum

.i. in pſperitate poſitus | .i. cōtraria | puideto

Cum fueris felix. que ſunt aduerſa caueto

in eadē pſperitate | non cōcordant | tpa | fortune tpibꝰ

Non eodem curſu reſpondent vltima primis

Si fortune blandimētis amplexus lubricos ⁊ oſcula fugitiua te contigerit experiri. mordaces ipſiꝰ ſeuientis aculeos. debita cōſideratione formides. nec ab eiꝰ blandicijs. cornua preſumptuoſe temeritatis aſſumas. nam hac arte malignitatis frequēter vtitur ꝙ his quibꝰ potiora munificentie ſue dona cōtulerit ipſos fraudulēter promouēs ad ardua dignitatum oculos toruos ſolite malignitatis inflectit. ⁊ cecas eis diſponēs inſidias ſubitam deſerit in ruinam. et a ſue felicitatis faſtigijs calamitatis p̄

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

tendens retiacula. diſponit in imis. Non eodem curſu reſpondent vlti-
ma primis. Unde nouus Cato.
Si quis tantus erit felix que ſunt aduerſa cauebit
Si fortuna cadit tunc vltra ad proſpera vadit

Alterius mortem non exoptes

p qꝛ incerta cito cadens data
Cum dubia ⁊ fragilis ſit nobis vita tributa
licet ſenis licet iuuenis exn̄s
In morte᷑ alterius. ſpem tu tibi ponere noli
Si ſucceſſiue poſteritatis peculium tibi legitime debeat. quod viuēs
aliquis. licet de ſenum numero canonica ratione poſſideat. ſpem cōfiden-
tie certioris in tante dubitatiōis negocia non apponas. Nam fatalis vi-
te termin⁹. omne genus hominum ampliſſimo ſuo ſagene tendiculo po-
tenter includit. Nec ſenes deſerens. nec iuuenes frequētius derelinquē-
tes. Quinuero dum ampliores vite terminos iuuētus laſciuiens tibi frau-
dulēter indulges ecce ſubito feralis mortis pernicies. adhuc parēs decre-
pitis viuēdi gloriam preripit tibi ſoli. In mortem alteri⁹ ſpem tu tibi po-
nere noli. Unde nouus Cato.
Cum tibi ſecura de morte ſpeſq; futura
Alterius mortem noli tibi ponere ſortem

Paruū munus gratum habeas

paruū donum qn̄
Exiguū munus cum dat tibi pauper amicus
gratanter qꝛ nō quātitas ſed volūtas reſpicienda ē
Accipito placide. ⁊ plene laudare memento
Si gratitudinis ſpeciem oculo debite cōſiderationis aſpicias. i remu-
nerandis officijs non tam dati cumulus. q̄ȝ affectionis titulus predicat
Quo circa ſi amicoꝝ quiſpiam munuſculū leuis ponderis plenum libera-
litatis obſequio tibi largiatur. hec magnifice cōgratulationis applauſu
ſuſcipere nō poſtponas. Alioquin ingratitudīs ſcoream dānabili viſcoſi-
tate cōcipies. Pluris em̄ cenſet ſapiens diogenes aque poculum. artiſſi-
mo charitatis officio exhibitū. q̄ȝ creſi diuitias corde lento. Accipito pla-
cide pleneq; laudare memento. Unde nou⁹ Cato.
Si quis forte ve it q̄ amicus pauper habebit
Sumat corde bono ſed laus detur addita dono

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

¶ Quod mors non ſit formidanda

mortem   mors eſt vltima linea reꝝ dicit oratius
Ne timeas illam que vite eſt vltima finis
timet   ꝑdit
Qui mortē metuit amittit gaudia vite

¶ Viroꝝ illuſtrium dogma prelucidum. circumſpecta traditione concludit. ꝙ licet vltimum terribilium mors cunctis mortalibꝰ imitet̃ perniciem. nunq̃ tamen ſapiētum animis cōtinue vexationis dubietatē inducit. ¶ Quippe iuxta Senecam natura eſt hoīs ſed nō pena. Et hac cōditione mundum intrauimꝰ. vt exacto modici temporis interuallo ꝓtinꝰ expiremus. nec eſt formidādum multimode quod nulla poterit occaſione caueri Et iuxta iuris regulam quod omnes tāgit. debet ab omnibꝰ approbari. Si quis vero ſuper hoc aſſidua ſolicitudīe meticuloſe vitam trāſegerit. ſubſiſtēdo deficit. viuendo morit̃. Et quaſi in deſperationē mutabit vite lapſum. Qui mortem metuit. quod viuit perdidit ipſum.

Unde nouus Cato

Dico tibi vere ſi vis de morte timere
Perdere tunc queris quam vitam habere videris

¶ Pijs monitis acquieſce.

beneficijs exhibitis   refundit
Si tibi pro meritis nemo reſpondet amicus
inclamitare   cōtra   reſtringe
Incuſare deum noli. ſed teipſe coerce

¶ Hoc ꝓprietatis crimen obijcit vitioꝝ damnoſa ſordicies. ꝙ criminū illaqueata compedibꝰ. corripientis manum cōgratulanti animo nō admittit. Sꝫ potius ex correptiōe deterior. ex medicamēto morbidior. nō nunq̃ curationis abijcit medicinam. Dum igit̃ tyrānus ꝟtutis ſenſualitas. ⁊ ꝓprie voluntatis abuſus qui ſtipendiarie ſecum trahūt omnem exercitum vitioꝝ. hoſpitiolum mentis obſideant. excitet̃ protinus rōnis imperium. que iuxta philoſophū ſemꝑ deprecatur ad optima ⁊ tātis vitiorum peſtibꝰ potenter accurrat. Et tu huius doctrine ſedulus auditor ab hoc tramite nō reſilias. vt correctoꝝ monita patiēter ſufferas. ⁊ vt ire ac blaſphemie ſermones. ex impatientie cubiculoꝰ prodeūtes ſapienter excludas; ſtudio ſapiētia ac ꝟtutum miniſterio te exerce. Incuſare deum noli. ſed teipſe coerce. Unde nouꝰ Cato.

Si manet obliquus nec pactum ſeruat amicus.
Non tibi culpandus deus eſt ſed ſemper amandus.

De miſeria humane conditionis

nihil tecū ferentē ex quo naturans deus
Infantē nudū cum te natura creauit
miſerie pondus pati
Pauptatis onus patienter ferre memento

Si creatricis nature ſagaci ingenio dona cōferas. Si ortꝰ tui penu-rias auidi ſedulitate perpendas. nullum viuētium munus diuitiaꝝ aut fortitudis cognoſces oculata experiētia in huiꝰ vite ſuburbium homibꝰ attuliſſe. Siquidem ⁊ leones a ſue natiuitatis initio ſe muniūt vnguibꝰ tauri cornibꝰ. canes acutis dentibꝰ. oues lanis. equi pilis ⁊ pedibꝰ Sed ſolꝰ homo inermis imbecillus. ⁊ impotēs. non loquēs. non intelligens. non incedēs. ad pn̄tis vite miſerias ſe ingerit importune. Precogitetis igit̄ tantis primeue natiuitatis ineptijs. ſi in pauptatis exilium te contigerit oberrare. que teſte Seneca. odibile donum cenſetur ab hominibus tāti conſideratiōe miſterij. paciētie clypeum diligēter oppone nō ſimilis factꝰ beſtijs inſipientibꝰ. aut agitate arundini graui vento. Pauptatis onus patiēter ferre memēto. Unde nouꝰ Cato
Cum ſis inops natus quiſquis nuduſq̨ creatus.
Pauperiem grandem vincit patientia tandem.

De expenſarum moderamine.

ne patiaris defectū rebus tuis moderate
Ne tibi quid deſit queſitis vtere parce
res quas habes .i. q̄ deerunt ⁊ deficiēt tibi
Idq̨ qd̄ eſt ſerues. ſemper deeſſe putato

Aurea ṽtutum catena humanas oꝑationes dirigēs mediocribꝰ gaudet ac ſuꝑflua deteſtat̄. Nam ſicut in arcis ſecretioribꝰ aceruum diuitiarum peſſulo cupiditatis includere cenſetur. nepharium ⁊ morbo electum Sic ꝓdigalitatis pernicioſa diſtractio. iuuenibꝰ deducta laſciuijs ſubitā protrahit in ruinam. quam niſi debite correptiōis lima. diſcretionis cautela ꝓpulerit. indigētie comites pauptatis ſatellites. miniſtros indigentie ac demum furtoꝝ pericula. ad ſue habitatiōis domicilium cōuocabit. Nec mirum. qꝛ extreme deſolationis cōſtituetur in arce Ne tibi quid deſit queſitis vtere parce. Unde nouꝰ Cato.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Partius hic vteris queſitis quando frueris
Et rem ſeruabis quam ſemper deeſſe putabis.

¶ De verborum ſimplicitate.

iam ſine dilectiõe .i.ſepe qđ fit qñ ꝓmiſſum nõ tenet̃
Quod p̄ſtare potes. ne bis promiſeris vlli
id eſt ne ſis mẽdax ⁊ duplex virtuoſus ⁊ verax
Ne ſis verboſus. dũ vis vrbanus haberi

¶ Uirtualis conſtantie firmitas muro vallata fortitudinis multifarie multiſqꝫ modis vicium duplicitatis abhorret vt tanqꝫ nepharium reputet. aliquid dicere ⁊ cõtrarium meditari. ne cõtrarietatis alligatus vinculo. ⁊ vicioſitatis retiaculo catenatus. dum proprie voluntatis arbitrium temeraria deliberatione proſequitur. aliquid ſpondens ⁊ eadem volubili mutabilitate denegãs. infamie procacis meretur demerita. que redolentis fame ſtipendia debuerat promereri. Ne ſis verboſus dum vis vrbanus haberi. Unde nouꝰ Cato
Bis non ſpondebis quod tu preſtare valebis
Non ſimilis vento ſed vir bonus eſſe memento

¶ Fido ſis fidus. hominiqꝫ ficto. cautꝰ eſto

fingit .i.ore.ſ.amicũ aĩo verus
Qui ſimulat verbis nec corde eſt fidus amicꝰ
etiã finge te amicũ ore dolus deludit̃ dolo ⁊ clauꝰ retundit̃ clauo
Tu quoqꝫ fac ſimile. ſic ars deluditur arte

¶ Iſta metra ſunt omiſſa. aut ex ſcriptoris incuria aut ex actoris certa induſtria. maxime cum mandatis dei videntur cõtradicere. ⁊ fictionis duplicitatem perſuadere. Horum ſentẽtia non tam apud ſapientes eſt honeſta qꝫ apud pleroſqꝫ videtur probabiliter dicta. Probabile autem putatur vt clauꝰ clauo retondatur. ⁊ fraudi fraude reſiſtat̃ quod aſtruit qui dicit. Neqꝫ eñ lex equior vlla eſt. qꝫ necis artificem arte perire ſua. Ergo vt periuras merito periuria fallamꝰ. Exemplo doleat femina leſa ſuo
Unde nouus Cato.
Laudat adulator ſed non eſt verus amator.
Tu quoqꝫ cõmendas et ei condigna refundas.

¶ De adulatione

nimiũ dulces laudare
Noli hõies blandos nimiũ ſermone ꝓbare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

dulciter auicularius
Fiſtulā dulce canit volucrē dum decipit auceps
¶ Judiciū equilibrate diſcretiōis ſtatera penſatū hoc impat ⁊ indicit vt nullꝰ conuictꝰ humani pticeps adulatiōis fauos multiplici cōſideratione diffundat. ne aſſentatiōis ſuſpectꝰ iniuriā in melle acutā. videat opīone maliuola cōculcare imo extrema vicioſitatis abhorrēs. ⁊ incedēs via regia. nec adulatiōis melle nec detractiōis aceto. linguā polluat colloquētē. Alioquin errās in inuio nō in via; aut inuidētie ꝓximꝰ. aut palponi nō contrariꝰ. videt amoris ſchematibꝰ oberrare. Noli homines blando nimium ſermone probare. Unde nouꝰ Cato.

Non bene creduntur nimium qui blanda loquūtur
Decipiuntur aues per cantus ſepe ſuaues

¶ Unde etiam Eſopus preclare concordat dicens

Non ſatis eſt tutum mellitis credere verbis
Ex hoc melle ſolet peſtis amara ſequi.

¶ De filiorum inſtructione

qn̄ habes liberos ⁊ nō diuitias lucratiuis natos
Cū tibi ſint nati nec opes. tunc artibus illos
doce .ſ. illis artibꝰ .i. lucrari victū ⁊ amictū
Inſtrue. quo poſſint inopem defendere vitam.

¶ Protoplaſti ꝑuaricatio hāc hūana generi miſerie defuit portionē. vt ſucceſſiua poſteritas ignorātie tenebris. ac cōcupiſcētie illecebris ligaret. Quocirca debite iſtructiōis regulis īdigemꝰ vt illuīato corde ꝯtēplatiue vite rhetoricā capiamꝰ; Ea videlȝ iuxta apl'm q̄ a deo donata ſunt nobꝭ actiue vite expientia nō horrētes ī mūdane ꝓcuratiōis neccārijs ꝓ nobis et ꝓximis cōuenietis īduſtrie diligētiā apponamꝰ. Et hāc inſtructiōis normā filijs ⁊ poſteris conemur relinq̄re ne forte inopia ⁊ paupꝑtate grauati. ī ſui generis īproperiū defluāt īportune nec ꝑcurrāt infamē ſemitā Inſtrue quo poſſint inopem defendere vitam; Unde nouꝰ Cato

Inſtrue pupillos pauper ſi diligis illos
Ne paupertati valeant ſuccumbere nati.

¶ De rerū eſtimatione

vere fictili tanq̄ auro p̄cioſo vtere auro vt fictili reputato illud
Quod vile eſt charū quod charū vile putato
in appetendo plura in tenendo nimis bona
Sic tu nec cupidus. nec auarꝰ noſceris vlli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

¶ Reifamiliaris gubernaculis diſcreto moderamine preſidens. alterita
tes tempoꝝ acuta circumſpectiõe perpẽdit. vt nec abundãtie tempora ſu
perflue ꝓdigalitatis iacturam afferãt. nec caritatis articulo deſperatione
cõcepta exceſſiuam cõſtruant pauptatem ſed legittime moderatiõis ſer/
uato tempore. incedendo via regia. ꝟtuoſe mediocritatis medium ſapiẽs
obſeruabit. nec cupiditatis notatꝰ infamia. non exoſus hominibꝰ. non ꝟ
tuti cõtrarius immo nulli. Sic tu nec cupidus nec auarus noſceris vlli
Unde nouus Cato.
Charum vile putes rurſus contraria mutes
Sic nec auarus eris cupidus nec nunq̃ videris.

¶ Illa caueto que alios cauenda docuiſti.

corrigere arguere .i. tu ipſe nõ facies ea
Que culpare ſoles. ea ne tu feceris ipſe
viciosum correctori ꝓpria
Turpe eſt doctori cum culpa redarguit ipſum
¶ Nihil in humanis actibꝰ verecũdia dignius. nihil magis a ꝟtutis li/
mitibꝰ alienum. q̃ damnãde oſtentationis opprobrio. ad diſcipline pre/
cepta linguam laxare magniloquam ꝛ manumiſſa ad aratrum retrorſũ
aſpicere ꝛ nephãdum moribꝰ redolere tyrãnum. Quid monſtruoſiꝰ mõ
ſtro. que deriſibilior irriſio. que maior eneruatio rationis. q̃ ducem for/
titudinem ꝑdicare militibꝰ et greſſu retrogrado primꝰ hoſtibus terga ꝟ
tere. leporine timiditatis melancholia occupatꝰ. Aut q̃ in eruditionis
arte ſciolus vicioꝝ ſcoream ꝓhibere diſcipulis. ꝛ deliberatione continua
procumbere in idipſum. Turpe eſt doctori q̄ culpa redarguit ipſum.
Unde nouus Cato.
Si culpare velis non culpabiliſq̃ videris
Nãq̃ mihi ſordet ſua quem doctrina remordet.

¶ Poſſibiles ſint petitiones tue

in veritate ab amico .i. apparet eſſe iuſtum
Qđ iuſtũ eſt petito vel qđ videat honeſtum
iniuſtũ nemo eñ amici grã debet iiuſta facẽ
Nã ſtultũ eſt petere qđ poſſit iure negari
¶ Si amicitie regulas quas morales philoſophi elegãti ſtudio cõdide/
rũt. diligẽter aduertas nunq̃ turpitudinis macula. aut vicioſi cõſenſus
affectio. aut quippiam aliud quod ab orbita ꝟtutum aberret amicicie le/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

gib⁹ admittitur. Quippe ſicut celū terrenis. eterna caducis ſpūalia coꝛpoꝛib⁹ noſtris. ſic ꝟtutes vicijs pꝛeferūtur. Non igiꝉ indignationis ſtomachātis ꝓuoceꝉ erroꝛibus. ſi quiſquis de clero vel populo ꝟtutis aduerſarius. ab amico repudium cōſequaꝉ. Sed recte diſcretiōis examine amiciciam iniq̄taris nō ligari legibus diligēter attendat ne ob hoc debere virtutis pꝛiuilegijs derogari Nam ſtultum eſt petere quod poſſet iure negari. Unde nouus Cato.

Erige rem iuſtam ſi non cupis inde repulſam.
Non eſt donandum quicquid ſtat iure negandum

In dubijs non cito diffinias

quē tu nō noſcis ꝑferre in grā quos noſcis
Ignotū tibi tu noli ꝑponere notis
i. q̄ noti ſunt i. expientia certa. i. cognoſcunꝉ noticia caſuali
Cognita iudicio cōſtant incognita caſu

Humani cōuictus mores ambiguos diligēter attēdens perfacile experiꝉ ꝙ penſata humane mutabilitatis natura. iuxta ſapiētem nō eſt credēdum omni ſpiritui. nam ꝟtutes ſe eſſe vicia mentiūtur. Equidem fallaci cōmercio hedi pro agnis. amara ꝓ dulcib⁹ ⁊ turpia pro honeſtis. frequētius ꝓpinanꝉ Quamobrem vt fallacie latibulum. incaute dubietatis paralogiſmo eniteꝉ facilius ⁊ cautius declineꝉ experientia duce que cenſetur optima rerum interpꝛes. nunq̄ꝫ certioꝛa poſtponātur dubijs ne deterioꝛa cōtingant releuatio euētus ꝓſperioꝛis applauſu. Cognita iudicio conſtant incognita caſu. Unde nou⁹ Cato.

Cognita pꝛiuatis nunq̄ꝫ vos anteferatis.
Nam pꝛiuata ſedent extranea caſibus herent.

De noſtre moꝛtalitatis incertitudine.

q꞉ ſubito mutaꝉ de gaudio in triſticiā de bono in malū
Cum dubia incertis verſetur vita periclis
ꝓ merito magno ſi bñ vixeris vitā vni⁹ diei qm̄ ad laboꝛē naſcimur
Pꝛo lucro tibi pone diē. quicunq̄ꝫ laboꝛas.

Generalis humane neceſſitatis calamitas a protoplaſtoꝝ criminib⁹ deriuata. nos in funiculum duplicis neceſſitatis includit. Non rationis iudicium ignoꝛātie tenebꝛis nitiꝉ offuſcare ⁊ multiplicis egeſtatis miſerijs valitudinem coꝛpis intercludit. Cui moꝛbo duplici duob⁹ remedijs cōuenienter occurrim⁹ videlicet exercitato animo ꝑ ſtudioꝝ ſollicitudinē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

ignorantie cecitatem depellimꝰ. ꝛ per diſcrete circumſpectiōis cautelã
corporalis vite neceſſaria perquiramꝰ. ne ſi primum defuerit beſtijs ſimi
les. non liceat perſpicue lucis arcana cōſpicere. Si vero ſcd̄m non affue
rit. impatiētie baculo vehemēter attriti. in cōfuſionis ac doloris amari
tudine etatis noſtre tempora tranſigētes. dies lugeamus ꝛ horas. Pro
lucro tibi pone diem quicūqz laboras. Vn̄ nouꝰ Cato.

Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo
Et ſubito caſu que valuere ruūt
Ludit in humanis diuina potentia rebus
Et certam preſens vix habet hora diem

Non ſis victorie cupidus

ſociū in aliquo dono a deo dato vel labore acq̄ſito cā amicicie
Vincere cum poſſis interdum cede ſodali
Terentiꝰ. obſequiū amicos veritas odiū parit
Obſequio quoniã dulces retinētur amici

Amicitie proprium eſt ſubiecta plurima volūtatis idemptitate con
iungere. nulliꝰ contrarietatis repugnātia colluctante. Si igitur in diui
dualis amicitie participium quicqz attigeris nullo dominatiōis ambitu
nullo iurgiorum ſtrepitu. ciꝰ animum prouocare cōtendas. Quotiens
em̄ relegato parilitatis federe. ſuperioritatis iura popoſceris. protinꝰ fe
dus corrumpit̄ tepeſcit amicitia. ꝛ iam diſſenſionis materia preparatur
immo potiꝰ vt perpetuis alligata catenis amicitia permaneat incorru
pta. nutriatur obſequijs. humilitate paſcatur. veſtiatur patiētia. nec ami
co ſe preferat. immo magis ſubijci ſtudeat atqz vinci. Obſequio quoniã
dulces retinentur amici. Unde nouus Cato.

Cede ſepe pari q̄uis poſſis ſuperare
Hoc ideo dico quia ſic eris aptus amico.

Danti tibi. hilariter redonato.

non erit dubiū q̄n tibi dari ab aliquo dare
Ne dubites cū magna petas impēdere p̄ua
id eſt dando ꝛ tribuēdo donum gratuitum
His etenim rebus cōiungit gratia charos

Auaritie cecitas ꝛ damnāde ambitionis cupiditas volubilem huma
ne cōditionis diſraſiam. in abuſum tante temeritatis impellūt vt ab ami
cis exigere plurima ꝛ pauca impendere videantur quod quidem ab amici

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

tie legibus extraneum peregrinum a moribus et a rationis tramite credi tur alienum. ¶ Perpendat ergo ſapiens cum proximo ſe equali diſcreti onis libra penſari. ⁊ ſi proprijs inhians commodis. alienas copias vehe menter affectat. alienis non deneget modice vtilitatis commoda impar tiri. ne moleſto notetur prouerbio. alienas videlicet metiri ſegetes. ⁊ con uicinis propria tranſitum prohibere per arua. Ne dubites cum magna petis impendere parua. Unde nouus Cato.

Debes parua dare cupias ſi magna rogare
Audeo ſic dici dando retinentur amici.

¶ Caue litem cum amicis

cū illo habere aut facere .i. cū quo habes amicitiam
Litem inferre caue cum quo tibi gratia iuncta
inter amicos paſcit cauſat
Ira odium generat cōcordia nutrit amorem

¶ Obſeſſa moleſtis hoſtibus ciuitas. nunq̃ꝫ facilius corruit in ruinam: q̃ꝫ ſi valuarum apertio nulla cuſtodum oportunitate defenſa. inſidianti bus pateſiat. Sic anime virilis diſcretio. ereis propulſata poteſtatibus et varijs temptationum machinamētis. nuſquam celeriꝰ ſeducitur aut familiarius captiuatur. q̃ꝫ ſi iracundie temeritas. laxatis immoderantie frenis ebulliēs. ad iurgiorum ſeminaria opprobriorum diſcordias ſe pre cipitāter inclinet. Ira quidem virtutis nouerca amicitie ſicaria. ⁊ aduer ſaria honeſtatis extinguit temperātiam ciuilitatem interimit. ⁊ nodum amicitie ſoluēs. cōuitiationem attrahit ⁊ horrorem. Ira odium generat concordia nutrit amorem. Unde nouus Cato.

Semper deuites cum charo ponere lites
Lis odium gignit charos concordia ſtringit

¶ De humana pietate circa famu lorum defectus obſeruanda.

tuorum delictum diſplicētia cogit
Sernorū ob culpā. cū te dolor vrget in iram
tu .i. tpare ſeruis ⁊ mācipijs
Ipſe tibi moderare tuis vt parcere poſſis

¶ Si temperātie frena retinēs. caſtigationis nodo cohibeas impetum

volūtatis. ſeruoꝝ tuorum delinquētias facili moderamine pertranſibis. Nam iuxta ciuilis legis edictum in omnib⁹ bene agere. ⁊ in nullo deuia/re diuinum eſt potius ꝙ̄ humanum. Miſericordie igiẗ memor eris ſupꝑ aliene culpe diſpēdio. cum in temetipſo crimen ꝓprie fragilitatis agno/ſcis. Ipſe tibi moderare tuis vt parcere poſſis. Unde nou⁹ Cato

Si tibi ſeruorum fert iram culpa tuorum
Parce ſub meſto tibi tu moderabilis eſto.

¶ Quos vincere poſſes ſuſtines patiēter.

ꝑ tuā vim ⁊ poteſtatē qn̄q₃ aliquē. ſ. ꝑ patientiā

Quē ſupare potes interdum vince ferendo

patiētia vitā tꝑat. linguā refrenat. mētem gubernat

Maxima eteni morū ſemꝑ patientia virtus

¶ Si iniurie cōtumacis repugnātias. oppoſitionis gladium turbulen/ter obijcias. rumpetur ciuilitatis vnio. ⁊ flamma ſtomachātis iracundie ſuccendeẗ. Refrenādus igiẗ eſt in his motibus ꝓprie volūtatis impetus et clypeo potētis conſtātie cōtegendus. Si em̄ procacis iniurie flamma ſuccreſcēs. amicoꝝ quempiam ſtimulo temere cōtradictionis inuaſerit. tantam cōtumeliaꝝ ſiluam precipitāter adducet. ꝙ ſubſequentis morbi rabiem ſanare non poterit balſamum neq₃ myrr⁹. Maxima eteni morū ſemꝑ eſt patiētia virt⁹. Unde nou⁹ Cato

Sepe pati preſtat ꝙ̄uis ſuper abilis extat
Nulla valet tantum virtus patientia quantum

¶ De prudenti bonoꝝ conſeruatione

cuſtodi illa bona acquiſita

Conſerua potius que iā ſunt parta labore

.i. qn̄ qd̓ labore acquiriẗ ꝑdiẗ ducens ad mortem

Cū labor in damno eſt creſcit mortalis egeſtas

¶ Rationis induſtria ꝑ̄ſcripta cōſuetudine ꝑ̄cipit ⁊ obſeruat. a cui⁹ or/bita nō deuiat experiētia naturalis ꝙ in reb⁹ humanis ea cōſeruamus. ꝗ̄ ampliori fuerint exercitatiōis labore queſita Nam ſi momētanea ꝓdiga litate pereāt. que venturis ꝓfutura vſibus nō ſine magnis vtriuſq₃ hoīs diſpēdijs ſerioſe cōgeſſimus. ſubſequeẗ mendicitatis obprobrium men/tes noſtras relinquēs flebiles atq₃ meſtas. Cum labor in damno ē creſcit mortalis egeſtas. Unde nou⁹ Cato.

Plus conſeruabis que cum labore parabis

Cum labor ipſe perit paupertas ledere querit.

De liberalitate in dapibus obſeruanda.

id eſt liberalis in dapibus ⁊ cõuiuijs
Dapſilis interdum ſis notis et charus amicis
hic incipit cõſtructionẽ .i. diues ſis nemo ſibi ſecũdus
Cũ fueris felix. ſemꝑ tibi proximus eſto

Attenta varietate tꝑis ⁊ ꝑſonaꝝ qualitate preuiſa. nũc ꝓfuſioribꝰ eſt vtendum ſumptibꝰ. nunc moderãtius reſtringẽdum. vt in omnibus recte circumſpectiõis moderatiõe penſata. nõ videaris. ſuꝑfluus vel auarꝰ Hec autem omnia preuidẽs charitatis pretermiſſo ordine. liberalitatis tue copias nõ ſic effundes in alios. vt poſtmodum tarde penitẽs videaris egere ꝓ penitẽtia ſerotina. tãdem recolens te ꝑuertiſſe rationis ordinem corde meſto. Cum fueris felix ſemꝑ tibi proximꝰ eſto. Vñ nouꝰ Cato
Interdum notis tribuas ⁊ ſuffice notis
Ac tibi ſemper eris charus cum diues haberis.

De diuerſis hominum ſtudijs.

terre cupis culturas
Telluris ſi forte velis cognoſcere cultus
in georgicis magis noſcere ſtudes cupis
Virgiliũ legito qui ſi mage noſce laboras
naturas ille liber deſcribit eas
Herbarũ vires. macer tibi carmine dicit
cõtra alias ꝓuincias cõtra chartaginenſes
Si rhomana cupis et punica noſcere bella
poetam dei belloꝝ deſcribit
Lucanũ queras qui martis ꝓ̃lia dicit
aliquã placet ab aliqua ſtudendo
Si quid amare libet vel amari diſce legendo
.i. ouidiũ in de arte amãdi .i. ſed ſi is animus tibi ſit
Naſonem petito. ſin autem cura tibi hec ſit
.i. ꝑ ſapiam q̃ eſt ꝓ̃cioſior cũctis opibꝰ ⁊ oẽs theſauri nõ valẽt illi ꝯpari.
Vt ſapiens viuas. audi que diſcere poſſis
id eſt remotum tꝑs eternum
Per que ſemotum vicijs deducit euũ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

p̄ſens ſis   p̱ quā reges regūt ꝛ oīa diſponūnt

Ergo ades ꝛ que ſit ſapientia diſce legendo

¶ Spiritusſancti gratia ſeptiformis. hominibus varia ſue liberalitatis dona diſtribuens. ad multiplicia exercitationū ſtudia nos inclinat. Alium quidem agricultura delectat cuiꝰ peritiam. Virgilius ī bucolicis venerantur effatur alium vero arte medicinali promouet. vt cognitis herbarum viribꝰ. facilem humanis corporibꝰ exhibeat medicinam. Et hāc Macer facili carmīe patēter oſtendit. Alium hiſtoriarum ꝛ rerum bellicarum noticia decorat. Quantum laudis putas ſit. multorum ſeculorum res ſcitu dignas memoriter noſcere ꝛ exemplum illuſtre ad omnem caſum proferre. Si igitur rhomanorum bellica geſta ſcire cupias. Lucanum punica bella canētem ſtudioſe legas. Si quis vero furijs agitatus letalibus veneree ſeductionis gymnaſium nititur introire. Huius deluſionis regulas. Ouidius elegiaco carmina declarauit. Quiſquis autem premiſſis his omnibꝰ decreuerit feliciter agere. vitam polire morum ſchematibꝰ. ꝛ virtutum ſplendoribꝰ redīmere. frequentis eruditionis regulis aures inclinet dociles per quas ſublime virtualis eminentie cacumen attinget. vitiorum mōſtrum deſerēs ſordidum, ꝛ obſcenum. Per que ſe motum vicijs deducitur euū. Vnde nouꝰ Cato

Terre culturas quas ſi cognoſcere curas
Ecce tibi Maro deſcribit carmine claro
Si mage naturas cognoſcere vis quoqꝫ curas
Herbarum vires ſic tu Macrum qꝫ requires
At ſi ſudores belli cupis atqꝫ labores
Lucanus dicit que ceſar prelia vicit
Si veneris mores requiris et eius amores
Ouidium queris qui carmine dicit amoris
Sed nunc quies erit ſapiens qui viuere querit
Aſſit ꝛ hec diſcat vicijs ne vita fathiſcat.

¶ Omnibus prodeſſe non deſinas

in dignitate poſitus hoībus   cōmodare

Si potes ignotis etiā ꝓdeſſe memento

ꝓ vtile ē tibi in regīe poſito p̱ merita ꝛ beneficia

Vtilius regno meritis acquirere amicos

¶ Nullum certius reperitur bonitatis iudicium qꝫ data deſuper diſtri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

butionis donaria multiplicare q̄ꝫ plurimis. ⁊ communicatione beniuola liberaliter clargiri. nam ⁊ hec nature conditor deus nobis oſtendit euidē tius ⁊ mirabiliꝰ operatur. quo multiplices ſuarum diuitiarum aceruos non in arcis tutioribus peſſulo cupide voluntatis recludit ſed magnifica largitate diſtribuit ⁊ effundit Nam iuxta ſcripture teſtimonium. ſolem ſuum facit oriri ſuper bonos ⁊ malos. ⁊ pluit ſup iuſtos ⁊ iniuſtos. Imitans igitur tante venerationis artificem. nedum in amicos ⁊ beniuolos ſtudeas prebere beneficium. ſed in extraneos ⁊ ignotos. Nam ſic fame preconia ⁊ virtutis premia conſequeris. ⁊ amicorum numero nō nullos ſuſcipies in amicos. quos primitus habueras inimicos. Utilius regno eſt meritis acquirere amicos. Unde nouꝰ Cato.

Proſis ⁊ ignotis ⁊ non ſolummodo notis
Rex eſt mendicus cui non eſt vllus amicus

Non alta ſapere concupiſcas

dimitte ſecreta .i. celeſtia
Mitte arcana dei celumqꝫ inquirere quid ſit
tu altiora te ne queſieris dicet ſapiens
Cum ſis mortalis que ſunt mortalia cura

Mundane ciuitatis politia tunc iuſtis legibus agitur. ⁊ rationis moderamine gubernatur. cum vnumquodqꝫ entium ſue inſtitutiōis metas non deſerens. ad altiora ſe ⁊ ſibi inpertinentia non erigitur importune. Non igitur contendat humane defectibilitatis imbecillitas. ſuperuacue indagationis moueri ſcrutinio. aut varia curioſitate turbari. vt ad diuinorum ſecretorum abſcondita cupiat aſpirare. aut varijs falſidicorum. vel diuinationū ſuſpicijs ⁊ ſponſoribus. aures credulas exhibere. Nam ſcripturis diuinis indicitur ꝙ perſecutor maieſtatis opprimetur a gloria. Et ore proprio veritas in euangelio intonat Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta. que pater poſuit in poteſtate ſua. Hoc etiam indicit communis animorum conceptio. ꝙ is qui in creatione proprio fretus arbitrio prout voluit omnem creature ſpeciem produxit in eſſe Sic in eius regimine ac manutenentia. nullum nature conſilium depoſcit ad eſſe. nulla ergo cōſiderationis indagine. niſi deſipias precognitionis oculum dirigas ad futura. Cum ſis mortalis que ſunt mortalia cura. Unde nouus Cato.

Ad ſecreta poli curas extendere noli.
Cum ſic tractatur quid ſit mortale curatur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

¶ Q; mors non ſit timenda

relinque timorem mortis .ſ.timere mortem
Linque metum leti. nam ſtultū eſt tpe in omni
.ſ.nimis pdit cōtra eſt memorare nouiſſima tua
Qui mortē metuit. amittit gaudia vite

¶ Mortalis humane vite ſeries hac cōditione ſtadium terrene ꝯflictionis ingredit vt tandem aliquotiēs libens vel inuite diſcedat. In quo q̇dem agonis examine ſic pugnādum eſt viriliter. ſic fortiter dimicādum. quaſi momētis ſingulis deberet huiōi prelium terminari. Sane illuſtribus animis hec ſepatio non eſt metuēda ſummope. quia iuxta Senece ſentētiam. hac cōditione mūdum intrauim⁹. vt aliquotiens exiremus. Et ideo natura homīs cenſetur eſſe. nō pena a cui⁹ generalitatis participio nullus mortalium meretur excludi. Uirtualis ergo perfectiōis integritas. vitam hāc dignitatis prerogatiua nobilitās. future felicitatis primitias deguſtando. mortis pauorem abijciat. ne vite pn̄tis inducie dum cōtinuo timoris mordetur aculeo tranſigātur in miſeria ⁊ lite. Qui mortem metuit amittit gaudia vite. Unde nouus Cato

Mortis linque metus vt poſſis viuere letus
Stulticiam ſeruas ſi vite gaudia perdas.

¶ In ira de nullo contendas

.i.tu paſſionatus litigare
Iratus de re incerta contendere noli
pturbat paſſio rōnez videre
Impedit ira animū. ne poſſit cernere verum

¶ Dum iracūdie furor ebulliēs. tanq̄ȝ hoſpes improb⁹ arcana mentis inuaſerit. tunc anima proprio viduata priuilegio. ⁊ diris ſenſualitatis vinculis alligata. recte deliberatiōis iudicium nō admittit. ſed poti⁹ bella cōcipit. intonat iurgia. ⁊ cōtumeliarum ſemiaria ore procaci diſtillat. Uerum tāto ſeuientis diſcretionis naufragio. non expedit in cōſilijs vſurpare deliberationis officium. ſeu in iudicijs ſentētie calculum promulgare. donec paulatim relegato tante acerbitatis hoſpite. anima tādem propria libertate potita. in priſtine amenitatis temperiem reparetur. Alioquin ſi ſecus fieret diſtorte cōſultationis vocem adderet. ac iudicium cōtumax atq̇ȝ ſeuerum. Ira impedit animum ne poſſit cernere verum.

Unde nouus Cato.

In nullis rerum videt iracundia verum
At dubia cauſa certabis non ſine cauſa

¶ De ſumptuū et expenſaꝝ honeſtate

in impenſas qn̄ opoꝛtunitas requirit
Fac ſumptū ꝓprie dū res deſiderat ipſa
liberaliter .i. vbi qn̄ et quib⁹ opoꝛtet
Dandū eteni eſt aliqd dū tēp⁹ poſtulat aut res

¶ Tanta reb⁹ humanis adheret mutabilitas ꝙ in his nulla poteſt diu- tine parilitatis adequatio reperiri. quapꝛopter licet pꝛodigalitatis viciū bonis aduerſetur moꝛibus. nōnunq̄ȝ tamē cum neceſſitas tempoꝛis hoc inducunt. pleno coꝛnu vacādum eſt ſumptib⁹. ⁊ tunc virtuoſe aggredie ris. de quo alias ſi deeſſet caſus neceſſitas. ſupfluitatis vocabulum repoꝛ- tares. Donādum eſt aliqd dū temp⁹ poſtulat aut res. Vn̄ nou⁹ Cato.
Fac cito quod debes quando diſponere debes
Sed cum debebis pro tempoꝛe remq̄ȝ videbis.

¶ De ſocioꝝ offenſione precauēda

pudoꝛē ⁊ ſcādalū ſocioꝝ tu .i. occultare nō reuelare
Qd̄ pudeat ſocios prudēs celare memento
qui nō ſciebāt repꝛehendāt qd̄ tibi ſoli notū fuit
Ne plures culpent id qd̄ tibi diſplicit vni

¶ Naturalis legis inſtitutio. coꝛdib⁹ humanis characteris indelibilis annotatiōe confixa. reciproce charitatis poſtulat vnionem. indicens ſin gulis. ꝙ in quib⁹ ſe deteſtant offendi alijs offendiculum nō immittant.
¶ Hanc iuſtiſſime ciuilitatis legem vehemēter impugnāt deriſores ⁊ i- uidi. qui ſui ꝓprij reatus palliātes malicias. cōtra pꝛoximoꝛum culpas detractionum armāt aculeos. ⁊ irriſionis iaculis aliene fame pꝛeconium lacerant ⁊ impugnāt. ¶ Pone igitur cuſtodiam oꝛi tuo ⁊ ne omnibus odioſus appareas ſcādaliſatis pꝛoximis. linguam maliloquam pꝛohibe et ꝑmuni. Ne plures culpēt id quod tibi diſplicet vni. Vn̄ nou⁹ Cato.
Prudens celabit quod amicis turpe putabit.
Nam culpent plures quod ſolus pandere cures

¶ Mediocribus contentus eſto.

Terē. valde vtile in vita ne qd̄ nimis. Hoꝛati⁹ tuta ⁊ ꝑuula laudo
Qd̄ nimiū eſt fugito. ꝑuis gaudere memento

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

ſecura eſt magis paruo nauigat

Tuta magis puppis modico q̄ flumine fert᷑

¶ Nature ſagacis cōſiderata temperies que iuxta quēdam ſapientem ꝑ uis minimiſqꝫ cōtenta eſt. omnem ſuperflue curioſitatis voluptatem de negat ⁊ abhorret vt nec in corporis ornatu pompoſitas. nō in geſtu vul tuoſitas nō in ferculis guloſitas. nec feralis timiditas appareat in cōui ctu. Si sec⁹ egeris. limites moderate rationis excedēs. hominib⁹ conſti tues ſcādalum virtutis exitium. ne nouiſſime te reperies aduerſarium ti biipſi. Ampliora ergo ⁊ maiora te iuxta ſapiētis cōſilium ne queſieris. et abuſus rotante fortuna ruinam fortune deſolatiōis adducat. ſed paucis leta mente cōtentus. eo magis vtere quo in exiguo fluminis alueo ſecuri us nauigatur. Tuta magis puppis modico que flumine fertur.

Unde nouus Cato.

Tu modicum ſperas nimium fugiendo repellas

Fit ſecura magis in paruo flumine nauis

¶ Ex iniquitatib⁹ proſperari non cōfidas

valerius. lento quidē paſſu de⁹ ad vindictam ꝓcedit.

Nolo putes prauos hoīes peccata lucrari

ꝑ aliquot tp̄a occultant᷑ manifeſtant᷑

Temporibus peccata latent ⁊ tp̄e patent

¶ Si diuine diſpēſationis ſeries. nullis humane cōſiderationis incluſa limitib⁹ attendatur efficaci⁹: ⁊ crebre ſpeculationis oculo perpēdatur. nullam ingētioris admirationis dubietatem reperies. qꝫ conſiderato vi te preſentis ſtadio. nōnulli laxatis frenis laſciuie ꝑ aream proprie volū tatis aut verius voluptatis excurrūt vacātes ocijs teterrimis implicati deſiderijs. nihil licitum. ſed omnia ad libitum faciētes. Et hi quidem vt in plurimū ſublimātur honoribus. iocūdantur diuitijs. Et in totius hu mane cōgratulationis gloria proſperātur Uerum impſcrutabilis precel ſi diuinitatis ocul⁹ attingens a fine vſqꝫ ad finem fortiter. dum ſolite lō ganimitatis patiētia laureatus tot largiflue liberalitatis donaria ſenſerit ingratitudinis demerſa naufragio. ⁊ debitis officioꝝ carere ſtipendijs ac peccatoꝝ animum ad tātam deueniſſe veſaniam vt ſui largitoris imme mor. p̄ſumptiua temeritate ſeduct⁹ ſuis acerbat meritis quod reuerēter offerre debuerat donatori. mox tātis iniuriarum cōuitijs exacerbata di uinitas abiecto pro te late patiētie clypeo. vt in tāti reatu ſceleris nec pa tiētia victum. nec beneficijs emollitum gladium diſtricte ſeueritatis exa cuit, ⁊ commutās iuſticiam in iudicium. vbi peccator longioris vite mo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

ra. ⁊ deſiderijs anime ſue temerarie credulitatis volūtate confidit. repentinus interitꝰ ſuperueniēs omnem optate proſperitatis terminum interdudit. Et iuſtiſſimo quidem equitatis iudicio agitur vt qui indultū tempus ad veniam. ad diuine maieſtatis iniuriam retorſit. extrema ſue vite tempora careāt beneficio creatoris. Et hāc diuine animaduerſiōis regulam. omnes filij adam meticuloſo mētis ſcrupulo ante cordis oculos frequēter ſtatuant. ⁊ in ſue memorie ſecretarijs diligēter exarent. Temporibus peccata latēt. ⁊ tempore patēt. Unde nouus Cato.

Abſit opinari pro nos peccata lucrari

Primo ſe celant peccata deinde reuelant.

¶ De homontionibus

ſtatius. maior in exiguo regnabat corpe virtus

Corporis exigui vires cōtemnere noli

et prudentia illa paruus lucet. i. vires corporales

Cōſilio pollet cui vim natura negauit

¶ Spinarum preacuta denſitas. roſei floris amenitate letatur. ⁊ teſtea nucis duricies nuclei dulcedinem prudēter abſcōdit. Et nōnunq̄ʒ lutea vaſa figuli precioſis aromatibꝰ profundūtur. Sic perſepe humane generationis abiecta corpora indecora effigies membroꝝ compoſitione difformia. inſignioris anime titulis decorātur. ¶ Porro huiꝰ iacturam diſpēdij ſapiens breui dolore compēſat. Nam dum in ſubiecto hominis ſapientia preſidet. virtus obſequit. ⁊ ratio tanq̄ʒ familiaris vernacula comitatur corporee molis pauperiem nō lugere expedit. Nam ancille deformitas in patriſfamilias domo tollerat facilime vbi domina imenſi decoris ſchemate radiauerit. Cōſilio pollet cui vim natura negauit.

Unde nouus Cato.

Ne reputes viles in paruo corpore vires

Ingenio pleno ſors viribus extat egeno.

¶ Maiori cede etiā pari et q̄nq̄ʒ inferiori

noueris in robore vel fortitudine ſpilli

Quē ſcieris nō eſſe parem tibi tempore cede

qui victꝰ fuit vinci

Victorē a victo ſuperari ſepe videmus

¶ In corporalibꝰ exercitijs in collationibꝰ ⁊ ſtudijs. nō ſemper expedit potentiorē victorie prerogatiua potiri. ſed nōnunq̄ʒ poſteriorem ſe fingere

In certamine qui priori pōterat īueniri. ne dum ſemꝑ in alios dn̄ationis imperium vendicare nitit̄. interdum exoſos pluribꝰ ⁊ multipliciter ꝓuocatꝰ. eo ſuccumbat vilius. quo a victo fuerit ſuperatꝰ. Et hoc vincēdi genus retrogradum nos omnes generaliter fouemꝰ. Victorem a victo ſuperari ſepe videmus. Unde nouꝰ Cato.

Spernere tu noli quin cedas ſepe minori
Et qui victorem tenuit iam victus honorem

De omni cōtentione fugienda

amicū tuū litigare
Aduerſus notū noli cōtendere verbis
maxima diſcordia ſicut ignis creſcit ex lignis
Lis minimis verbis interdū maxia creſcit

Ignis materialis facili paleaꝝ aduſtione ſuccēditur cui ſi lignoꝝ ſtruem crebra repetitiōe frequēter apponas ī atrociam flammarum indelebilem cōualeſcit. Sic in amicoꝝ cōuictu modica iniurioſe vocis ſeminaria in cōtumelias pullulant. vinculis amicitie ꝑpetuo diſſipatis. Et hoc malo nihil ſapiēti deteſtabilius. vt thezaurꝰ incompabilis ſummi laboris artificio cōquiſitus. rumuſculis vnius momēti depereat. ⁊ prouocata iniurijs amicitia iam ī amicum. gladiū hoſtilitatis acuit dum crudeſcit. Lis minimis verbis interdū mxima creſcit. Unde nouus Cato.

De verbis paruis creſcit lis vſqꝫ ſub armis

De fuga inuidie

cū magna diligentia
Inuidiam nimio cultu vitare memento
inuidia inuidiā pati graue
Que ſi non ledit tamē hāc ſufferre moleſtū eſt

Puſillanimitate depreſſa pauperies. proſperitatis indiga ⁊ emula honeſtatis. dum aliene proſperitati dolēter inuidet. primos in ſemetipſa ꝓprie malignitatis aculeos experit̄. Non em̄ diuine legis imperio vlla ſanctio reperit̄ equior. qꝫ iniquitatis artificem ſue inuētionis legibꝰ interire. Anxiat̄ equidem ſenticoſi liuoris attactu. ⁊ attendit aliquos proſperari ſuas reputās iniurias. Et quicq̄d alteri preconizātis fame cōtigerit. reputat ſibi noxium ⁊ infeſtum. que ſi nō ledit tamē hanc ſufferre moleſtū eſt. Unde nouꝰ Cato.

Inuidie cultum fugias chariſſime multum.
Mentem liuor edit ſi non in tempore cedit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

¶ De ſortilegijs et diuinationib⁹

facere ſortilegio
Quid deus intendat noli ꝑquirere ſorte
facere ꝑ ſapientiã .i. ſine tuo cõſilio
Qđ ſtatuit de te. ſine te deliberat ipſe

¶ Si diuine maieſtati latrialis reuerẽtie obſequium prebere ſtudeas. tã
te ſuperſtitiõis macula a tue volũtatis affectib⁹ ſecludatur. vt diuine vo
luntatis aut diſpoſitiõis circa futura cõtingentia oneroſus explorator ex
iſtas ne in illud maledictum moſaice legis incidas. Beſtia que tetigerit
montem lapidib⁹ obruetur. Sed in illud cõminatorium ſapiẽtis. Con
templator maieſtatis opprimet᷑ a gloria. Quod em̃ amplioris dementie
reperit᷑ iudicium q̃ȝ vile patriſfamilias mancipium. ⁊ ei⁹ redemptum nũ
miſmate. ⁊ ſpeciali gratia manumiſſum in tãtam preſumptiõis erigatur
arrogãtiam. vt parilitatem dominatiõis aſpiret anhelãs inuito domino
vt ſecretarius cõſcius habeatur. ¶ Uerũtamen nõnulli mortalium eo
deterius quo cõtumatius iugum deitatis abijciunt. dum abuſiue mentis
proteruia idolatrie veſaniam ſimilãtes. magos cõſulunt ⁊ ariolos. chara
cterib⁹ ⁊ figuris intendũt reſponſis demonum ⁊ phitonum ſtridorib⁹ ve
ritatem cõijciunt futuroꝝ. Alij vero ex garritu auium ⁊ ex earum intui
tu a motu membroꝝ. et a muliercularum aſpectu. ab igneis pyramidib⁹
ab aquarum gurgitib⁹ a lineis manuũ. noticiam decerpere moliũtur. in
diuine maieſtatis iniuriam ſeminarium reuocãtes idolatrie. ⁊ cõtrarias
criminoſe affectiões aſſequentes. Unde nouus Cato.

Quid deus ipſe velit cur ſors tua diſcere querit
Te ſine diſponit quicquid tibi reddere nouit.

¶ De animi fortitudine in aduerſis et iniquis iudicijs obſeruanda.

tu conſtanti a iudice iniuſte
Eſto animo forti cũ ſis damnatus inique
nullus etiam nõ damnatus
Nemo diu gaudet qui iudice vincit iniquo

¶ Cum violẽtia iuſticie perſecutrix te precipitãter inuaſerit. tũc animis
virilibus vtẽdum ſtatuas. mollicie feminee leuitatis expulſa. Alioquin
ſi rigoris pertinacia equo vecta ſuperbie. per campos arbitrarie volunta-
tis excurreret nullo cõtradictionis obijce prepoſito totam cõfringeret ſe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

getem rationis. Si ergo in calumnioſo iudicis auditorio per penam cõdemnatus extiteris. cõſtantie murum ac reſiſtẽtie vallum feſtines oppo nere. ne iuſticie materiã depulſam inueniat. aut parietes inclinatos. Nã recte rationis iudicio duplici plaga cõteritur. qui damnabili mulctatus iniuria. ⁊ diſſimulatiõe malignãdi fiduciam tribuit inimico Nemo diu gaudet qui iudice vincit iniquo. Unde nouꝰ Cato.

Si fortis factus ſub iniqua lege coactus
Non gaudet multum quem lex mala ſeruat inultum

De bonis ſocijs acquirendis.

fidelem
Cum tibi vel ſocium vel fidũ queris amicum
rerꝫ affluẽtia honeſta
Non tibi fortuna hoĩs ſed vita petenda eſt

Si preclarum amicitie ſedꝰ cum quolibet hominũ volueris adipiſci. nõ nature claritatis inſignia. nõ fortune venuſtatis preconia. nõ copioſe ſuppellectilis ſarcinulas non mundane dignitatis primitias intuere. Sed ſi ſciẽtie claritate perfuſus. ſi ꝟtutum pondere trahatꝰ. ſi fame preconizãtis munere laureatus extiterit etiam ſi blandiẽtis fortune nouercantes experiatur inſultꝰ huius amicicia poſtulãda ſedulius amplectenda viriliꝰ. ac totis ꝯnatibꝰ obſeruanda Non tibi fortuna eſt homis ſed vita petenda. Unde nouus Cato.

Si quis amicari ſibi vult ⁊ ſe ſociari
Non fortunam tantum querat ſed more beatum

Litem ne renoues

diſcordie anteacte poſt pacẽ factam renouare
Litis preteriti noli maledicta referre
habitas iam ſopitas renouare eſt
Poſt inimicicias iram meminiſſe malorum

Flebilis beluarum atrocitas leuiſſime cõcitatur iniurijs nunq̃ꝫ priſtine leſionis iniuriam derelinquẽs. Homo vero nature ſolemnioris artificis procreatꝰ. dum loro rationis aſtringit̃ indeſinẽter. ampliato diſcretionis pallio. ſine cauſis vrgẽtibus cõturbatur rariꝰ. ⁊ celerius mulcetur. ꝙ ſi ſemel accepta iniuria cõſueuerit prioris iracũdie morſus repetere. et pacis catenam diſſoluere malignitati ſubſcribit̃ ⁊ creditur indecorum. Poſt inimicicias iram meminiſſe maloꝝ eſt. Unde nouus Cato.

Quiſqꝫ ſit oblitus litis iam factus amicus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Nam memor irarum homo non eſt preteritarum

De laude et vituperio proprijs

q2 laus ꝓpria ſordet   vituperaueris tu
Non te collaudes nec te culpaueris ipſe
ſtultos   vana
Hoc faciūt ſtulti quos gloria vexat inanis

Phylargyria pompoſa ventoſitas. aure ventilabro blandiẽtis illecta proprijs ſeducta iudicijs. dum ſue ꝓbitatis merita indebite cōſideratiōis menſura perpēdit. a rōnis tramite deuiat ⁊ oberrat. Dum em̄ ſe ſupra ſe ampulloſa temeritate ſuſtollit. magnificoꝝ actuū excellentiam vſurpat. Et dum exteri⁹ vox preconia ipſa merita dolēter abſentat tūc oſtentator immerite laudis emul⁹ multiflue commēdationis titulis ſibi laudis preconium ſolemnizat. Uerum hec peſtifere ſeductiōis macula eo precauēda diligenti⁹. ⁊ ab agro cōſcientie maturi⁹ propellenda quo ingratitudinis cōtagiata veneno. in offenſo diuine maieſtatis attemptat. quam abſorbet cecitatis fouea profundiſſima ⁊ immanis. Hoc faciūt ſtulti quos gloria vexat inanis. Unde nouus Cato.

Laudem vel culpam ſibi quiſquis donat iniquam
Cōuenit hoc vanis quos gloria vexat inanis

De moderata poſſeſſionū diſpenſatione

acq̄ſitis p laborē vel induſtriā   impenſa
Utere queſitis modice dum ſumpt⁹ abundat
.i. cōſumit   puo tpe   acquiſitū eſt
Labitur exiguo qđ ptū eſt tempore longo

Si perflante borea. et aquilonis vehementia conſpirante. protenſis velis. ac nauigio libero in altum pelagus ſcapham impegeris ſecuturi naufragij diſcrimina non euades. Sic conformi parilitatis exemplo dum exigua dotatus ſubſtantia ſumptus multifarios exercere contendis. debilitato protinus fundamento tue proſperitatis. ſerenitas ſubitā corruet in ruinam. Et dum proprie fatuitatis experieris ſtipendia. deriſionis patieris opprobrium. Ad future quidem paupertatis inopiam famoſa conſtituo domicilia. dum quottidiani victus peculium ſine augmenti beneficio. ablatione continua detraho ⁊ emungo. Labitur exiguo quod partum eſt tempore longo. Unde nouus Cato.

Parum diſpenſa cum poſſit creſcere menſa
Durat namq3 parum nimis vſus diuitiarum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

¶ Secundum locorum ac temporum variationem te diuerſum exhibeas

fingē te inſipientē .i. loco ꝛ tp̄e opoꝛtuno
Inſipiēs eſto. dum tp̄s poſtulat aut res
inſipientiā fingere .i. vbi ꝛ qn̄ opoꝛtet
Stulticiā ſimulare loco prudētia ſumma eſt

¶ Si recte deliberatiōis cautelam humano ꝓuictui moꝛem geras. te exhibere feſtines. nō vniformem cōfoꝛmiter ſed diffoꝛmiter vniformiem ¶ Quin em̄ ſapiētum cōſiſtoꝛijs aut ſenatoꝛum cōſilijs intereſſe cōtigerit. tūc grauitate fungēdum eſt. ꝛ iocūditatis relegato tripudio cōuenit maturitatis ſolio ſtabiliri. ¶ Cum vero ſtudioſi laboꝛis relegato diſcrimine cohabitātium multitudo ludicra recreatiōis ſolatia. in laboꝛis premium proſequit̄. tunc fas erit in diſciplina moderatiōis attenta grauitate iocoſitatis ſolatia miſceātur. Et quāto pro loco ꝛ tempoꝛe in his ridiculoꝛum geſtib⁹ te vberioꝛem pꝛebueris. tāto amplioꝛis prudentie cōſequeris preconia. Nam huiuſmodi virtualis moderatio. cenſetur actualis vite ductrix pariter ꝛ alumna. Stulticiam ſimulare loco prudentia ſumma eſt. Unde nouus Cato

Te ſtolidum finge quando res ammonet inde
Eſſe loco ſtultum hoc ſepe fit vtile multum.

¶ De fuga luxurie et auaricie declinatiōe

foꝛnicationē adulteriū ꝛc.
Luxuriā fugito ſimul et vitare memento
qꝛ vitā abbꝛeuiāt coit⁹ ꝛ cura nimia
Crimen auaricie. nam ſunt contraria vite

¶ Celebꝛioꝛis fame titulos ꝛ virtualis cōſiſtentie iubar rutilans. ſibi deſiderans coaptare. veneree dominatiōis nephandum imperium. ꝛ formidāde cupiditatis ambitum. declinare feſtinet. ¶ Nam ſiquis tam arctiſſime ſeruitutis compedib⁹ ſemel fuerit alligatus. libertate proſcripta toti vicioꝛum collegio vectigalia ſeruitutis adijciet viliſſimo tandem charactere notatus infamie. Crimen auaricie. nam ſunt cōtraria vite. Unde nouus Cato.

Raro credatur cuiqꝫ ſi multa loquatur
Unde relatoꝛi tu ſemper credere noli.

¶ Omni ſpiritui non credas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

aliqua narrãti tibi
Noli tu quedam referẽti credere ſemper
parua danda multiloq̄o raro deeſt pctm̄
Exiguo ẽ tribuẽda fides q2 multi multa loquũtur

¶ Sagax nature diſcretio mirando preſagio mores inſtruẽs. humano corpori duplex audit⁹ organum ſtabiliuit. per hoc patẽter inſinuans hominib⁹. debere auditu percipere plurima aſſenſu vero recipere pauciora. Nondum lingue volubilis loquacitas. emula ꝛ ignara certitudinis more arundinis agitate. ad omnem ventum garrulitatis impellitur. falſitatis circumamicta pallio. hoſpitem ſuũ falſa credulitate ſeducit. Et dum falſitatis primitie rumores. crebra repetitione ſuccedũt. ventoſe mendacitatis arguũt. ꝛ in actorem ſuũ ſiniſtre opinionis diſpẽdia machinãtur. Exigua eſt tribuenda fides. quia multi multa loquũtur. Vñ nou⁹ Cato
Raro credatur cuiq3 ſi multa loquatur
Vnde relatori tu ſemper credere noli.

¶ De immoderata vini aſſumptione

.i. ſi tu inebriat⁹ fueris .i. nõ teipſum excuſabis
Qđ potu peccas ignoſcere tu tibi noli
nã vt ait ſcriptura omnis creatura dei bona
Nã nullũ crimẽ vino eſt ſed culpa bibentis

¶ Tergiuerſatrix humane abuſiõis temeritas. licet innumeris obnubiletur erroribus. in hoc tamẽ precipue patrocinium ſue vicioſitatis aſſumit. q2 a rebus creatis que iuxta ſcripture teſtimonium a ſummo artifice facte ſunt optime nõ ſine creatoris iniuria ſue trãſgreſſionis maculas cõmentatur. Nam cum homĩes veneris detinẽtur voluptatibus. violentum nature cauſant impulſum. Si vero gaſtrimargialis ingluuies eos vehemẽter obſederit adeo vt perſepe noctes patiantur inſomnes in calicibus euacuandis ebrietatis crapula delibuti. liquoris fauos replicans ſue turbationis materiam aſſeuerat. Et hi omnes agitati ſpiritu inſipientie errauerũt in modo nõ in via. Nam libero arbitrio volũtatis attento qđ indifferẽter ſe exhibet ad vetitum ꝛ cõceſſum nulla poterit delinquentie macula creaturis adijci. que macula ſola ꝛ iſolidum remanet in arbitrio cõmittentis. Nam nullum crimen vino eſt ſed culpa bibentis.
Vnde Ouidius.
Certa tibi a nobis dabitur menſura bibendi
Officium preſtent menſq3 pedeſq3 ſuum. ¶ Vnde quidam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Si bacho. Veneriſqȝ vacas. qui cetera ſubdis
Sub iuga veniſti. libertas tunc perijtqȝ

Secretum tuum fideli ſocio. egrotum corpus cōmitte perito medico

ſecretum cōmenda ſecreto amico
Conſiliū arcanum tacito cōmitte fideli,
curationē corpis egroti cōmenda expto
Corpis auxilium medico committe ſodali.

Humane nature ſpecies diſſimili copulata cōiugio. anime ⁊ corporis contrahit vnionem ⁊ vtriuſqȝ incommodis creatrix natura prouidit. ne crebre fatigationis baculo homines frequēter attriti in deſperatiōis foueam laberētur. ⁊ anime quidem in procurādo ſolatio amicicie federa prudenter aptauit. quibus alternatim cōmunicatis mētis angarijs. mutue conſolatiōis ſtipendijs demulcemur. Si vero corporales moleſtias experiri contingat. medicorum peritiam cōſulenda cenſuit. qui herbarum viribus ⁊ pigmētorum virtutibus nature damna reſartiūt. quos honorari ſcriptura cōmemorat. ſicut refert nepotulus patrueli. Coporis auxilium medico cōmitte fideli. Unde nouus Cato.

Res occultande tacitis ſunt participande
Si non vis ledi medico tu crede fideli.

De conſtanti propoſito in aduerſis

.i. aduerſas fortunas pati impatiēter
Succeſſus indignos noli ſufferre moleſte
cōcedit ſ p̄ pſpera hoībus p grauiorē ruinā
Indulget fortuna malis vt ledere poſſit

Si fortune ſeuiētis proſperitas. te valida turbatione cōcuſſerit. non te ſubito moueat ſubire perturbatiōis impulſus. ſed propria demeritorū facinora reminiſcēs. a diuine bonitatis iudicio hoc retributionis iudiciū cenſeas proceſſiſſe. Superne quidem equitatis hoc iudicio ſeueritatis. i. preſenti gladium diſcretionis obijcit. vt vexatio tribuat intellectum. reprobis vero a filiorum numero perpetui anathematis diuiſione ſecluſis. mūdane proſperitatis fouet ſubſidio. tanqȝ meritorum vacuis ac vili remuneratis nummiſmate. quos tamē in ſortem hereditatis perpetue. et in numero filiorum agnoſcit. Indulget fortuna malis vt ledere poſſit. Unde nouus Cato.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Prauos ſucceſſus noli tu ferre moleſtus
Sepe mali florent vt poſt ſua gaudia plorent

¶ De prouidentia

lōge ꝓuide que futura ſunt has aduerſitates tolerādas
Proſpice qui veniūt hos caſus eſſe ferendos
iacula ꝓuiſa minus ledūt omne quod
Nā leuius ledit. quicquid ꝓuidimus ante

¶ Docēt nos ſalomonis eloquia. vt palpebre dirigant greſſus noſtros. Et iuxta poetarum carmina iam bicipitis imitetur effigiem. qui priora conſpiciēs poſteriora non negligit. ad fortune iacula mentis oculos diligēter oppone vt dum forſan in poſterum proſperis recedentibꝰ. ⁊ aduerſa ſorte ſecuta. in gladium durioris caſus impegeris. moderatiori mente ſuſtineas. que proueniūt animo preuidēte. Nam leuius ledit quicquid preuidimꝰ ante. Unde nouus Cato.
Nam fero iacturam leuius quam cerno futuram
Res improuiſa ſed non bene ledere viſa

¶ De mentis cōſtantia in caſibꝰ aduerſis.

in aduerſis fortunis pdere
Rebus in aduerſis aīm ſubmittere noli
eſopus. ſpem decet amplecti ſpes eſt via prima ſalutis
Spē retine. ſpes vera hoīem nec morte relinq̄t

¶ Si impetꝰ fortune ſeuiētis tue mētis hoſpiciū inuaſerit. aut ꝯcuſſus corporee molis angul᷑. ferali ꝓprimet demētia nō idcirco mētis cōſtantia muro vallata fortitudīs in foueā deſꝑationis accedat. ſed clypeo cōfidentie fortioris armata. oēs equanimiter fortuniorꝫ tēpeſtates exſpectet. ſuperſtite quidē in aīo ſpei anchora quātūcūqꝫ ſeuiat mūdꝰ. frēdeat hoſtis. impetꝰ fortune terreat. non ꝓualebūt aduerſarie ꝑtātes nō ob hoc tāte ſoliditatis fundamentū corruat. ſpes quidē indiſſolubilis. nullo machinationis īpetu te dēlinq̄t. Spem retine ſpes ꝟa hoīem nec morte relinq̄t
Nemo malis cedat ne deſperatio ledat. Unde nouus Cato.
Omnia ſpes vincat nec nos quoqꝫ morte relinquat

¶ De vtilium rerꝫ cuſtodia

vtile a te remouere
Rem tibi quam noſcis aptā dimittere noli

in principio .i. pſpera in fine fortuna eſt aduerſa
Fronte capillata poſt eſt occaſio calua

¶ Si neceſſarijs vſibꝰ quicquid oportunum tibi cōtigerit poſſidere. nō per te faciliter in alterum transferat. ne cum neceſſaria tibi deſint in tante pauptatis laborinthū repente ſubeas ꝓdigalitatis ludibrio maculatus. Dum eñ ſubſtantie partem imprudēter abigis. tota ſucceſſiue defluit cōſtituendꝰ es in proximo in pauptatis menibꝰ ⁊ in valua. Fronte capillata poſt eſt occaſio calua. Unde nouus Cato.

Fronte capillata bona res non ſit reprobata
Ut maneant illi quos dimiſere capilli.

¶ Attende preſentia. futura prouide

qñ eſt in pñti vide ſepe .i. qd̕ futuꝝ eſt
Qd̕ ſequit̃ ſpecta qd̕ imminet ante videto
ſequere ianū bifrontē frequēter videt ante ⁊ retro
Illū imitare deū partē qui ſpectat vtrāqꝫ

¶ Moderatricis prudentie cacumē circumſpectiōis oculo meditari ſtudeat pñtia ⁊ futura. ſentētie venerabilis. Senece nō immemor ſic dicentis. Si prudens eſt animꝰ tuus tribꝰ temporibꝰ diſpenſetur. pñtia ordina. futura preuide. ⁊ p̄terita recordare. Alioquin ſi actuū preteritoꝝ obliuioſus extiteris. nullꝰ experientie regulatꝰ induſtria in agēdis tuis claudicans. nullo certitudinis fundaberis fundamēto. ⁊ ſi futuroꝝ cautelas nō adijcias. futura periculoꝝ non euades diſcrimīa. Repſentans igitur iam biformis cōſideratiōis effigiem. viſum dirigas vtrobiqꝫ. Illum imitare deum qui partem ſpectat vtrāqꝫ. Unde nouus Cato.

Rem precedentem videas ⁊ cerne ſequentem
Bifrontem ianum fieri non predico vanum

¶ De proprie carnis gubernatione

ſanior viuas ſobrior in potu ⁊ cibo
Fortior vt valeas interdū parcior eſto
ſ p̄. corpis. qꝛ natura a paucis eſt cōtenta exercitia virtutū
Pauca voluptati debētur plura ſaluti

¶ Rōnis imperāte dominio. humane carnis mancipium placabili frugalitate letat̃. quod ſi ex induſtria procuret̃ exceſſiua ſaginari dulcedine. iam nō dure caſtrum rabie belli audebit inflammare. Sed per paucis et tenuibꝰ homo exterior cōtentus ſtipēdijs interiorum ſtudeat ſciētiarum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

ac ꝟtutum exercitijs ſaginare. horrore dignum reputās ancillam preſide-
re domine ac dominam famulari ſubſeruiēdo quidam vitijs ⁊ proſcribē-
do ſapiētie ꝟtuti. Pauca voluptati debent plura ſaluti. Vn̄ nou⁹ Cato.
Parcior eſto cibis ⁊ ſic tu fortior ibis
Vult ſalus multas paucas res ipſa voluptas.

¶ Pluri moꝝ ſententiā non inuidas ſolus.

ſententiā vel decretū cōmunitatis .i. tu ſolus
Iudiciū populi nunq̄ contempſeris vnus
.i. ne diſpliceas omnib⁹ ꝑ propriā opinionē
Ne nulli placeas dū vis cōtemnere multos

¶ Multoꝝ ⁊ ſapiētum ſentētiam calculo approbatam. temere cōtrarie-
tatis obijce non repellas. ne aura ſuperbe vanitatis impulſus prudentie
tue modum nō ſtatuens. ſed te tollēs in aera. alioꝝ ſentētias peruipen-
das tāte ſiquidem p̄ſumptionis. abuſus odioſe cōtentionis ſagittas ⁊ ex-
cogitatos deriſiōis ſtimulos percurrit ⁊ adultos. Ne nulli placeas dum
vis cōtemnere multos. Unde nou⁹ Cato
Nunq̄ tu multos debes contemnere vnus
Nam nulli placet qui ſolus abijcit omnes

¶ De futura beatitudine cōſequenda

.i. principaliter q̄d precellit oīa ſollicitatio ſanitatis
Sit tibi p̄cipue q̄d primū eſt cura ſalutis
que ſemꝑ bona ſunt vituꝑes qn̄ ꝑpter tuū malū regimen
Tꝑa ne culpes cū ſint tibi cauſe doloris

¶ Perfectiōis humane felicitas. que ſublimi bonitatis exiſtētia colloca-
tur feruētiori captet deſiderio. ⁊ habita cōſeruet diligentius. nam totius
humani deſiderij. apicem compꝛehendit. Uerūtamē ſi noſtre erumnoſe la-
bilitatis mutabilitas. varijs propellat incōmodis. ⁊ multifarijs tribula-
tionum dolorib⁹ atteratur. nō ob hoc liceat in murmuratorie lamētatio-
nis voces erumpere. nec temporꝝ malignitati tribuere. ea iuſto modera-
mine ſtatuerūt diuinitatis arcana plena ſapiētie ⁊ decoris. Tꝑa ne cul-
pes cum ſint tibi cauſa doloris. Unde nou⁹ Cato
Prima ſit in cunctis ſemper tibi cura ſalutis
Tempora non flebis ſi corpus forte dolebis.

¶ De ſomnioꝝ fantaſmatibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

nocturnas viſiones .i.ipſe homo ſperat
Somnia ne cures.nā mens humana qđ optat
.i.ſomniū ⁊ viſionē ꝓ ſomniū
Dū vigilat ſperat ꝓ ſomnū.cernit idipſum

¶ Nocturne viſiōis fantaſmata.que diurne cogitatiōis affectatas ima gines repreſentāt.abolitis replete myſterijs non cōfidas. Nam ſi ea futurorum euentuum vaticinati preſagium curioſa putatiōe contenderis, non ſine diuine maieſtatis iniuria.diuinatiōis nota cōtaminatus cenſeberis. Sane ad eādem ſuperſtitiōis ſpeciem ardēter referas laruas ſomnia ⁊ lemures. Somnia ne cures.nam mens humana quod optat

Unde nouus Cato.
Somnia ne cures nam fallunt ſomnia plures
Sollicitus durat qui fruſtra ſomnia curat.

¶ Documentum vite regularis

optas morale
Te quicūqꝫ cupis carmē cognoſcere lector
documēta moralia aptiſſima humane
Hec p̄cepta queras que ſunt grauiſſima vite

¶ Viciosi cōuictus declinare volens naufragium.⁊ virtuoſe habitudicis.iocūdis indui veſtimētis.ad ſequētium preceptorum canones conetur aures bibulas inclinare.quib⁹ in cellula memoriali reconditis.⁊ tēporis exercitatiōe completis moralia vite ſummam afferēt gratia ⁊ virtutibus polimite. Hec precepta feras que ſunt gratiſſima vite.

Unde nouus Cato.
Quiſquis adeſſe velis ⁊ carmina diſcere queris.
Cum monitis tutis diſcas precepta ſalutis.

¶ De nobilitate ſciētie ⁊ eius ꝓfunditate.

virtutū ⁊ ſcientiaꝝ virtutes ⁊ ſciētias
Inſtrue p̄ceptis animū.nec diſcere ceſſas
hois ſimilitudo
Nā ſine doctrina.vita eſt quaſi mortis imago
ſp.ſi meū cōſiliū feceris habebis.i.ſed ſi cōtempſeris
Cōmoda multa feres.ſin autē ſpreueris illud
monitorē cōtemptorē tu
Non me doctorē ſed te neglexeris ipſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

¶ Immēſa cōditionis humane dignitas. diuinis priuilegiata fauoribꝰ in ſapiētialis cognitiōis lumine ſtabilitur. qua apprehēſa ſupernis intel-ligētijs ſimiles. ⁊ ea neglecta iumentis inſipientibꝰ non diſſimiles inue-nimur. Tanto igitur attētionis conamine. ab anime haſpicio ignorātie detergens rubiginem. immo iugi ſtudiorū exercitio ⁊ ſciētiarum lampa-de ipſam foueas ⁊ attēdas ne ignorantie tenebreſcēs erroribus ac doctri-ne ſalutaris exoſa vicioꝝ fiat pediſſequa ⁊ propago. Nam ſine doctrina vita eſt quaſi mortis imago. Unde nouꝰ Cato.

Imbue iam mentem noſtre rationis egentem
Mens ſine doctrina ſtat vite certa ruina
Carmen ſi ſpernis tibi maxima commoda perdis
Non carmen miſſum ſed te neglexeris ipſum

¶ Non te moueāt maloꝝ detractiones.

iuſte qm̄ malis diſplicere laudabile eſt
Cum recte viuas ne cures verba maloꝝ
.i. in noſtra volūtate illud
Arbitrij noſtri non eſt qd̄ quiſqȝ loquatur

¶ Rectoris vite incedēs per tramites artiores. ſi detractorum maliuo-lis oppugnaris inſultibꝰ. ſi in te cōuentus malignātium omnia venena-te detractiōis machinamenta componat. nō ob hoc ſincere rationis ſtabi-litas moueatur. nam hoc ſolum propriū ſibi vendicat virtualis eminen-tia in ſolio celſitudinis collocata. q̄ liuoris aculeos experit̄ inſtantiꝰ. qui-bus nec verboſe corrixatiōis quaſi iniuriam ꝓpellendo vicem maledicis referat. nec a ꝟtuoſe ſtationis culmine trāſferatur. Arbitrij noſtri nō eſt quod quiſqȝ loquatur. Unde nouꝰ Cato.

Si bonus es morum non cures verba malorum
Nulli ſcire datur quod ſemper quiſqȝ loquatur

¶ Celato crimen amici.

in iudicio tu exn̄s .i. ſalua reuerētia veritatis
Productus teſtis. ſaluo tn̄ ante pudore
.i. tege p ſilentiū. aut p colorem aliquem. ſaluo ⁊c̄.
Quātumcūqȝ potes celato crimen amici

¶ Ad pretoris vocatꝰ iudicium. vt ſuper delato quolibet amicorum cri-mine perhibeas teſtimonium veritati quo aduſqȝ potueris amici reatus et crimina licet tibi perſpicua ſilentij cautela contegas et colores. ſal-ua tamen in omnibus fixi et honeſtatis reuerentia. quas amico preferre

cōuenit. ne de erratiōis ignominia. aut cōſenſu criminis mordeti valeas aut cōuinci. Quātumcūqꝫ potes celato crim̄. ē amici. Vñ nouꝰ Cato.

Cum fueris teſtis ne ſit pudor huic tibi peſtis
Non debet dici tunc per te crimen amici.

De adulationum blandimētis

molles ⁊ adolatorios femineo more
Sermoues blādos bleſoſqꝫ vitare memēto
ficta ⁊ ſil'ata ē in ꝓuerbio ē. i. ſub ficta ſimplicitate ꝑtendūt fraudem
Simplicitas veri fama eſt fraus ficta loquendi

Virulētas lingue blandiētis fallacias. ſi non ſurdo pretereas auditu deceptiōis laqueos nō euades Quemcūqꝫ eñi de viroꝝ numero audieris ſeductorio more blādiri. aut muliebri ritu ſermones vocibꝰ delicatis infringere aut lenocinantis lingue blādicias preoccupare ſuſpiriȷs aut miſcere ſingultibꝰ interiectis. ibi tacite captionis laqueos prudēter aduertas. qui tāto diſponūtur efficacius. quāto ſophiſta dolоſus tibi perſuadere nititur lingua doloſa. ⁊ ſtudio malignāti. Simplicitas veri fama eſt fraus ficta loquendi. Unde nouus Cato.

Sunt bene vitandi ſermones vtiqꝫ blandi
Sub ſpecie veri nam fallunt ſepe ſeueri
Hoc idem preclare deſcribit eſopus
Non ſatis eſt tutum mellitis credere verbis
Ex hoc melle ſolet peſtis amara ſequi

De corporis et aīe virtuoſis exercitiȷs

pigriciam animi totius hoīs tarditas vel tepiditas
Segniciē fugito que vite ignauia fertur
.i. nō vacat bonis artibꝰ ſtulticia ⁊ pigricia
Nā cū animꝰ languet cōſumit inertia corpus

Validis occupationum exercitiȷs viriliter aſſueſcas nam ſi ſub torpēti ocioſitate tpa tranſeas feriata. mox a languido corde riuus vicioꝝ ebuliens. omnem mētis humane ꝓcioſam ſubſtātiam auferet ⁊ diſꝑdet. Exercēda eſt igit anima meditationibꝰ arduis. ⁊ vtilibꝰ ſapientie ſtudiȷs. Corpꝰ vero impellēdum viriliꝰ. non ad languorem deſidie ſed ad opus. Nam cum animꝰ languet. cōſumit inertia corpꝰ. Vñ nouꝰ Cato

Segnicies linquat te non ignauia vincat
Cum mens langueſcit caro tunc defecta ſeneſcit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Unde preclare dicit Seneca. Labore atq̨ ſtudio animi generoſi nutri-
untur. ſegnicie vero corpora vanitatibus imbuūtur

¶ De animi recreatione

Ouidiꝰ. qꝺ caret alterna requie durabile non eſt
Interpone tuis interdū gaudia curis.
phs. requies ⁊ ludus in vita ſunt neceſſaria portare
Ut poſſis animo quēuis ſufferre laborem

¶ Diutina laboꝝ aſſiduitas nulla quietꝫ intcapedine recreata. vires aīe potēter emollit. ⁊ laboris pſeuerātiam intercludit. ¶ Miſcenda igit̃ eſt humanis laboribꝰ gaudioſe cōſolationis relaxatio. que tāte moderatiōis ſtudio teneat̃ (vt ſicut medicinis vtimur) nec exceſſus laſciuiam ſupflui tatis impellat. nec defectꝰ animū deijciat in faſtidium ⁊ errorem. Ut poſ ſis aīo quēuis ſufferre laborem. Unde nouꝰ Cato.

Gaudia ſepe tuis debes adiungere curis
Sic ſufferre datur ſi quid fortuna minatur.

¶ Alterius crimen non diiudices.

hoīs ne momorderis
Alterius dictū vel factū ne carpſeris vnq̨
in dictis ⁊ factis tuis homo
Exemplo ſimili ne te derideat alter

¶ Si pprie tranſgreſſiōis vltor idoneus non diſſimulator extiteris ad alieni reatus maculas. iudicij cōdemnātis oculos nō conaberis retorque re. Qui em̄ liuoris dente cōdemnationis forfice. vel irriſiōis notamie p ximoꝝ actus cōſueuit laceſſere. criminoſe cōſcientie ſe fatetur participem alienis irriſionibꝰ in poſterum impellendꝰ. Abigat̃ ergo quātotius a cō ſciētie thalamis. et a lingue prurietis impulſu. temerarium aliene culpe iudicium. ⁊ deriſionis vipera cōſcientie morbus acer. Exemplo ſimili. ne te derideat alter. Unde nouus Cato.

Nullum dicentem reprehendas vel facientem
Ne ſimilis riſus ab alijs ſit reddere viſus

Unde Sene. Eſto viciorum fugax ipſe alioꝝ ne vicioſus ſcrutator nec acerbꝰ reprehēſor ſed ſine exprobratiōe corrector.

¶ Bona fortune ne diſpendere cures

illud legauerit in teſtamēto vltima volūtas
Qꝺ tibi ſors dederit tabulis ſupma notato

nõ dilapidãdo tibi legata   ille   defamat
Augendo ſerua. ne ſis quem fama loquatur

¶ Cum fortune volubilis munificẽtia te nouiſſime benigno fauore proſequẽs vberiori proſperitate repleuerit. tunc ſagaci fretus cõſilio largita donaria cum debita moderatiõe diſpenſa. ne prodigalitatis diluuio circũuentus deriſiõis publice noteris infamia. dum proprie temeritatis iuſticia de plenilunio veneris in eclipſim dum ea que plurimis videbãtur effundẽda temporibꝰ. confracta moderatiõis ſtatera ſubito ⁊ inutiliter diſpergũtur. Augendo ſerua ne ſis quem fama loquat. Vñ nouꝰ Cato
Mortis ſorte datum tabulis ſit queſo notatum
Et ſerues auctum ne canet fama retractum.

¶ De auaricie declinatione in ſenibꝰ

abundant   vite tue
Cũ tibi diuitie ſuperãt in fine ſenecte
munera dans   tenax
Munificus facito viuas nõ pcus amicis

¶ Si vberes diuitiarum aceruos te ſeneſcẽte poſſideas tũc peſſulo liberalitatis effracto. ipſa vberalitate magnifica diſtribuas ⁊ effundas. nam theſaurizare poſteris ⁊ auaricie macula ſue vite terminum denigrare cenſetur abſurdum. ⁊ nõ diſſimile ab his qui aratro ſulcãt arena. vel triticũ ſeminãt in miricis. Munificus facito viuas non parcus amicis.
Unde nouus Cato.
In ſenio diues dum paruo tempore viues
Multis multa dabis nec amicis plura negabis

¶ De cõſilio vxoris filioꝝ. aut famuloꝝ

exiſtens   tui
Vtile conſiliũ dñs ne deſpice ſerui
alicuiꝰ ſniam vel cõſilium   nõ deſpexeris
Nullius ſenſum ſi pdeſt tẽpſeris vnquã

¶ Diſtributoris largitas copioſa. apud quem nullam perſonarum reperitur exceptio. frequẽter perſonis humilibꝰ dona ſapiẽtie largioris infundit. fugiẽs cathedras optimatum. Si ergo quiſpiam de vernaculis. vel tibi qualibet inferioritate ſubiectis cõſilium vene maturioris afferat gratant hoc ſuſcipe. ne obaudiẽs animo indignanti. nec cõtra ſapientis conſilium proprie inuitaris prudẽtie. dum alienum abijcis. quod iudicatur reprobũ atq nequã. ſi pdeſt ſenſum nulliꝰ carpſeris vnq. Vñ no. Cato

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Non ſit neglecta ſerui ſententia recta
Nec contemnatur tibi cum bene conſiliatur

¶ De rerum ⁊ tp̄m aduerſa permutatione.

quibus cares ſp̄. tibi mō̄ illud
Rebus ⁊ in ſenſu. ſi nō eſt qd̄ fuit ante
ſis cōtentus ⁊ patiens cū illo
Fac viuas cōtentus eo qd̄ tempora prebēt

¶ Si nouerca proſperitatis negligentia ſeu fortunati caſus euent⁹. tui peculij fines inuaſerint. iam pauptati fedus proximū ineuntes. non ob hoc puſillanimitatis deprimaris ſub ſolio ſed cōſtantie rigore ſeruato. ſufficiētiam pro cōiuge amplectaris. Fortune quidē crebra mutatio. ⁊ mobilium diſtractio cōſueta. viriles mētes offendere nunq̄ꝫ debent. Fac viuas cōtentus eo quod tempora prebent. Unde nou⁹ Cato.

Pauperior cenſus non ſit turbatio ſenſus
Sed ſis contentus vt omnia fert tibi tempus.

¶ De diſcreto cōiugio cōmittenda

caue ꝓpter diuitias ⁊ honoꝝ poſſeſſiones
Uxorē fuge ne ducas ſub nomine dotis
vxorem infamis ⁊ intolerabilis
Nec retinere velis ſi cepit eſſe moleſta

¶ Si matrimonialib⁹ vinculis te aliquotiēs obligari delectet nō poſſeſſionū copias. nō diuitiaꝝ abundātias principaliter adipiſci cōtendas in cōiuge. ſed moꝝ dec⁹ virtutum īſignia. ⁊ generis claritatē. quā ſi cognita veritate ppēderis a moꝝ generoſitate degenerē. aut iracūdie ſtimulis agitatā. ab ei⁹ vinculis ꝓperant̄ effugias. etiā ſi ſummi culminis copiarum aut claritatis attollatur honoribus. Nam talium cōiugatorum nouiſſima vtriq̄ꝫ partiū ſordida ſunt ⁊ infeſta. Nec retinere velis ſi ceperit eſſe moleſta. Unde nouus Cato

Non tribuat votis vxorem copula dotis
Ut diſiungaris ab ea ſi forte grauaris

¶ Aliorum exemplo viue

Tercius. ſapiētis eſt periculū ex alijs ſumē. quid tibi facere licet
Multorum diſcas exemplaq̄ꝫ facta ſequaris
et que ſequaris docet
Que fugias. vita ē nobis aliena magiſtra d iiij

❡ Si regulate moriginatiōis cacumina gradatim queras aſcēdere. alie
noꝝ euentuū fias ſedulus explorator. qꝛ dum alios recordaberis ſue pru
dētie miniſterio. in ſuis ꝓſperatos actib⁹. alios vero detrimētum ex ſuis
operib⁹ aſſecutos facili cēſura iudicium cōiecturare licebit. quid agendi
vtili⁹. aut totaliter relinquēdum. Noueris quidem ꝙ p̄ntis vite decur-
ſus nobis mirabili varietate ſubſeruit. in qua experiētia reperiť princeps
et miniſtra. Que fugias vita eſt nobis aliena magiſtra. Vn̄ nou⁹ Cato
Ex aliis diſcas quid agas bene quid ve remittas
Nunc ad viuendum vita eſt exemplar habendum

❡ Poſſe tuū non tranſcendas.

.i. vires tuas examina ſuppreſſus
Qd̄ potes id tempta. opis ne pondere preſſus
ſubt⁹ cadat ꝛ deficiat incōpleta. i. incepta
Succūbat labor ꝛ fruſtra temptata relinquas
❡ Si arduū aliqd te cōtingat aggredi. vires tuas primit⁹ metiaris ne
preſſus mole ponderis. nimia fatigatiōe ſuccumbas. aſſecut⁹ plebis ridi-
culum. dum abuſiua deceptiōe ſeductus inchoatum op⁹ deſeris imperfe-
ctum Satius quidem eſt a magnis actib⁹ deſiſtere. qꝫ ꝙ inceptum teme
re relinquas. Succumbat labor. ꝛ fruſtra temptata relinquas.
Vnde nouus Cato.
Materias pares in viribus ſumpſeris aut res
Defeciſſe vides inimici pondere vires

❡ De maleficiorum accuſatione.

facinus magnū iniuſtū tacere illud
Quod factū noſti iniuſtū. nolito ſilere
agentes ꝛ cōſentiētes pari pena puniūtur
Ne videare malos. imitari velle tacendo
❡ Si mot⁹ malignātium ſceleroſe factionis malicia leges publicas cō-
turbauerit. Cui⁹ rei taciturnitas paucis vel plurib⁹ faciat detrimētum.
propalādum eſt veloci⁹ et ad aures publicas reducēdum. ne forte iniuſti
ciam maligne reticēs. iniuſticie arguať. tanqꝫ malens facinorib⁹. ſilendo
tacitum p̄bere cōſenſum. qꝫ maloꝝ indignatiōe recepta obuiare crimib⁹
arguēdo. Ne videare malos imitare velle tacēdo. Unde nouus Cato.
Si mihi tu credis nunqꝫ mala facta ſilebis
Nam quiſquis celat ſe conſentire reuelat

❡ De iudicis adiuuamine poſtulādo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

qui hꝫ autoritatē interp̄tādi .i. ſi lex videat̄ iniq̄ reb⁹ tuis cōtrariari
Judicis auxilium ſub iniqua lege rogato
q̄ in vniuerſali dant̄ .i. interp̄tant̄ in p̄ticularib⁹ caſibus
Jpſe etenī leges. cupiūt vt iure regantur

¶ Legalis iuris ſeueritas. particulares caſus cōcipiens: moderationem exigit iudicātis Alioquin repēte verterent̄ in perniciem. que moderatione iuſtiſſima fuerat ab inicio cōſtituta. Dum ergo rigorem legis accepis cōtra p̄prie inſtitutiōis calculum. tuis negocijs aduerſari. Ad legis declarādam ſentētiam patrociniū iudicis interpellas. Hoc em̄ legalis inſtitutio exigit. vt interpretet̄ benignius. ⁊ ei⁹ obſcuritatis nebule equiſſimi cenſura iudicis abſoluātur. Jpſe etenim leges cupiunt vt iure regantur. Unde nouus Cato.

Judex ſis tutus ſub iniqua lege ſtatutus
Nam ſub iure regi placet omni tempore legi

¶ De patiētia in tormentis retinenda

p̄pter tua demerita ſuſtinere
Q̄d merito pateris. patiēter ferre memento
q̄n noſcis te culpabilē iudicante corrige
Cūqꝫ reus tibi ſis. ipſum te iudice damna

¶ Dum iuſticie veritas criminum equitati reſpōdet. nulla nouitatis intemperies aut nouitatis ſpēs exorit̄. dum ⁊ rōnis iudicium ſcopulos dubietatis amouet. ⁊ p̄petrate culpe cōſcientia a lata ſententia nō diſcordet. Nam vt ait boetius. Si mali ſui criminis deformitatem agnoſceret. vltro ſe preberēt iudicib⁹ puniēdos. vt ſui reatus deformitas iuſticie medicamine deleret̄. Dum ergo patrati ſceleris immanitas abiecto ſilētio cunctis innotuit. flagellum rigoris inflicti modeſte ſuſtineas īmo impellēte ſynderiſi. ⁊ cōſcientia p̄teſtāte teipſum argue ⁊ cōdemna. Cūqꝫ reus tibi ſis ipſum te iudice damna. Unde nouus Cato.

Omne tuum ſemper ſuffer meritum patienter
Cūqꝫ reus conſtes non te ſine crimine monſtres.

¶ De ſtudij continuatione

p̄batiſſimoꝝ ſcripta multis apta ab ineptis diſcernēdo
Multa legas facito. p̄lectis p̄lege multa
flores ex ſpinis. grana ex paleis. ⁊ argentū ex luto collige
Nā miranda canūt. ſed nō credenda poete

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

¶ Studiorum perſcrutator ſedulus. volens multiplicibus ſtudiorum vigilijs. ſapientie matris cubiculum introire. varia perquiſitiõis indagine rimetur actores. ⁊ plurimorum perquirẽs ſtudia. diſcretiõis ventilabro a veris falſa. ⁊ ab imperitis perita. firmitatis cautela diſcernat. ne ſophiſticatiõis verboſitate cõfuſus. aut equiuocationis nubilo circumductus. opinionem veritati preferat. vt ſeductori doctoris nomẽ tribuat ⁊ prophete. Nam mirãda canũt ſed non credenda poete. Vñ nouꝰ Cato.
Fac vt multa legas ⁊ idem tu ſedulo degas
Sic vt vera petas varios non imitare poetas.

¶ De modeſta locutione circa menſam.

ſimul comedentes comis facetus
Inter cõuiuas. fac ſis ſermone modeſtus
garrulus facetus reputari
Ne dicare loquax. dũ vis vrbanus haberi

¶ Inter exterorũ epulas venerãter accumbẽs. lingue ventilabrum ſagaci moderatiõe refrenet. ne ſi paulo licẽtius in verba ſcurrilitatis aut odioſe loquacitatis defluat cõtaminationis venenũ referat in actorem. quod facili medicamine nõ poterit aboleri. Ne videare loquax dum vis vrbanus haberi. Vnde nouꝰ Cato.
Dum cõuiuaris caueas ne multa loquaris
Diſcat ab vrbanis vir garrulitatis inanis

¶ Irata coniunx non te moneat.

plorantis
Coniugis irate noli tu verba timere
parat deceptiones
Nã lachrymis ſtruit inſidias dum femina plorat

¶ Si perturbatiõis incẽdijs turbata propria vxor. ebulliẽs voces multimode lamẽtationis. effundat gemitum ſingultibus dilatatum. his de cauſis nullatenus virilis exacerbetur cõſtantia aut mulieris mota fletibus agitetur. Nam hoc habet propriũ muliebris ſexus fragilitas. ꝙ vbi abundãtiori luctu pretẽdit iudicia. ampliora future deceptiõis retiacula viro ſua depromit. dum multum perfundit lachrymas ⁊ rorat. Nam lachrymis ſtruit inſidias dum femina plorat. Vnde nouus Cato.
Nil tibi curetur ſi coniugis ira minetur
Femina dum plorat hominem ſuperare laborat
¶ Vnde Ouidius, qui harum rerum expertus erat ait

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Neue puellarum lachrymis moueare caueto
Ut flerent oculos erudiuere ſuos.

¶ De poſſeſſionū temperata diſpenſatione.

inutiliter ꝓdigaliter deficiēt bona aliorum
Utere queſitis ſed nē videaris abuti
tꝑate bonis acquiſitis ꝓdigaliter expendendo
Qui ſua conſumunt cū deſint aliena ſequūtur

¶ Copioſe ſuppellectilis ditatꝰ beneficio. tanto regiminis ordine commiſſa tibi beneficia modereris. vt nec ſuperfluitatis vicio. nec tenacitatis notatus infamia. perfectiōis medium valeas obtinere. Nam dum inutili ⁊ ſuperuacua prodigalitate poſſeſſa diſtribuis. ⁊ inopie domū ingrediens. fatue prodigalitatis vocabulum aſſequeris. in deteriora ruiturus pericula. Nam experiētia docente cognouimꝰ. ꝙ ab opulentia in ſterilitatem collapſi. ſubito carētes proprijs in alienorum appetētiam rapiuntur. Qui ſua conſumūt cum deſint aliena ſequūtur. Unde nouus Cato.

Sic tibi ſit vſus rerum ne fiat abuſus
Qui ſua demergunt hi poſt extranea pergunt

¶ De diſcreta mortis expectatione

et hoc ſi iuſte vixeris. qm̄ mors peccatorꝝ peſſima
Fac tibi ꝓponas mortē non eſſe timendam
mors qm̄ priuat vitam miſeriarꝝ huiꝰ mundi
Que bona ſi non eſt. finis tamen illa malorum

¶ Mortis imperium a cuiꝰ iuriſdictione nullꝰ eximitur. valida mētis conſtātia preſtolari cōtendas. que ſi nihil vtilitatis humane cōſiderationi preferat. eſt tamē humane vexatiōis remediū ⁊ mūdani caſus terminus ac laborꝝ. Que bona ſi nō eſt. finis eſt tamē illa malorꝝ. Uñ no. Ca.

Raro timere mori nimia formidine noli
Mors mala nos tollit ſed ⁊ hec noſtra mala reſoluit.

¶ De vxorum conſilijs.

.i. vtilis tolerare
Uxoris linguā. ſi frugi eſt. ferre memento
linguā vtilem vt frugalis audiatur
Nāqꝫ malū eſt. nō poſſe pati nec velle tacere

Precioſe cōfectionis aromata vaſis int'cluſa fictilibꝰ. nihil ex cōtinētis

vaſis ineptia. ſibi diminuūt de valore. Si ergo tue vxoris animum ſapiē tie balſamo redūdare cognoueris. ei⁹ conſilia prudentie infirmitate ſub- nixa nō memineris aſpernari. ſed tanq̄ꝫ ſugens mel ex petra. oleumq̄ꝫ de ſaxo duriſſimo ne duplici turbulētie mordeat angario. dum nec loqui ꝑ- mittit neq̄ꝫ tacere. Nam malum eſt non velle pati nec poſſe tacere.

Unde nouus Cato.

Uxoris linguam ſi prodeſt cur ego ſtringam
Namq̄ꝫ pati neſcit ſtultus cito nec reticeſcit.

De honore parentum

nō debili ſed firma charitate patrē ꝛ matrem
Dilige nō egra charos pietate parētes
ſapiēs. maledict⁹ eſt a deo qui exaſpat matrē. placere pr̄i ſuo
Nec matrē offendas dū vis bon⁹ eſſe parēti

Paterne veneratiōis officium. quod omnis legum traditio imperat et indicit. multe ſedulitatis obſeruātia teneat. ne te ingratitudis vipera rorem toti⁹ pietatis acerbās in foueam ſue captiuitatis includat. diuine preceptiōis imperio violato. Nec minori ſtudio genitrici tue. moram ci uilitatis exhibeas ipſam nulla repugnātie malignitate cōturbes affectu diſcolori ꝛ amēti. Nec matrem offendas dum vis bonus eſſe parenti

Unde nouus Cato.

Eſto pius vere ſemper his qui te genuere
Non moueas patrem nec vis offendere matrem

De regulari vite inſtitutione

tutam
Securam quicūq̄ꝫ cupis deducere vitam
cupis tuū vicia nocēt
Nec vicijs inherere aīm que morib⁹ obſunt
moꝛ documenta q꞉ decies repetita placebūt
Hec p̄cepta tibi ſemꝑ relegenda memento
in ſepe relegēdo decet teipſo docente
Inuenies aliquid q̄d te vitare magiſtro

Si viciorꝫ declinādo naufragia. per amena ꝟtutum vernātia loca pla nitie mētis greſſus dirigere moliaris. ſequētium dogmatum regulas di- ligēter attende. ꝑ que cōfractis aduerſarie poteſtatis virib⁹ arcem compꝛ hēdere poteris eminētie ꝟtualis Inter hec autem quedā prohibitiua tibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

conſtitui. que recōdere memineris in memorie regiſtro. Inuenies aliqd quod te vitare magiſtro. Unde nouus Cato.
Corde ſub attento ponere mea verba memento
In quibus agnoſcas qui crimen linquere poſcas

¶ De diuitiarum contemptu

Dauid. diuitie ſi affluāt noli cor apponere
Deſpice diuitias. ſi vis animo eſſe beatus
diuitias cū amore vlteriores ſemꝑ petunt
Quas qui ſuſpiciūt. mendicant ſemper auari
¶ Si mundane feditatis velis abhorrere faſtigia. Si venenate dulcedinis declinare muſcipulam. que in hoc terrene inhabitatiōis tugurio potenter infiſcat. ſi demum celeſtium formas cōtendas. ⁊ theoreumata ſpeculari. abiecto mūdane cupiditatis ambitu. omnia terrarū opum pondera. animo victore deſpicias ⁊ cōculces. Alioquin libertas anime. artiſſimis diuitiarū ligata compedibꝰ. nunq̄ȝ ⁊ ſi ſufficiens. nullo cōgeſte ſuppellectilis cumulo poterit ſatiari. quas qui ſuſpiciūt mendicāt ſemꝑ auari. Unde nouus Cato.
Abſit ditari qui ſe vult rite beari
Diues marceſcit quanto plus copia creſcit
Quod egregie docet Cicero in de officijs. Nihil honeſtius ⁊ magnificētius eſt q̄ȝ pecunias ſi non habes cōtemnere ⁊ ſi habeas . ad liberalitatem eas cōferre. Et in parabolis. Qui odit auariciā longi fient dies eiꝰ

¶ Proprijs nature donarijs cōtentus viuas

neceſſaria que ſagax eſt in prouidendo nobis
Cōmoda nature nullo tibi tempore deſint
illo bono
Si cōtentus eo fueris quod tempora prebent
¶ Abiecta cupiditatis vipera que totam ſpiritualis perfectiōis ſubſtantiam abigit ⁊ depaſcit. ſufficiētie menſura ſubſeruiēs immēſis nature beneficijs coadiuuata. omnem paupertatis abijcit leſionem. Dum eīm attenta mente conſiderat q̄ȝ paruis aminiculis nature humane fomētatur inopia. ⁊ q̄ȝ multiplicibꝰ creaturarum donarijs. filij adam in ſemetipſis cōtenti. extra cōceſſa beneficia. nullum ſuperfluū poſſunt appetere neq̄ȝ debent. Si cōtentus eo fueris que tempora ꝑbent. Unde nouus Cato.
Qui non curaret pluſquā natura rogaret
Diues ſic eſſet ꝙ res ſibi nulla deeſſet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

¶ Que tuis cõtingũt icurÿs alÿs nõ imputes
nõ prudens bona tua ſed libidine ⁊ ſenſualitate
Cũ ſis incautus. nec rem rõne gubernas
in cauſa aduerſam
Noli fortunã. q̃ nõ eſt dicere cecam
¶ Si inſipiẽtie nubilo obſcuratus. aut prodigalitatis ſuperfluo tabefactus. circumſpectiõe ſopita. ⁊ indiſcretiõis mancipio aurigante. in eclipſim rei familiaris incidas paupertatis feriẽte baculo. aut alÿs varÿs impellaris caſib⁹ euentuũ ſiniſtrorum. nõ fortune ſeuiẽtis iniuriam. lingue loquacis aculeo ſtudeas accuſare. ne quid tuis demeritorium ſtudÿs rationabiliter experieris i alterius cõmiſſum imputes. legem ſtatuẽs fatuam ⁊ iniquã. Noli fortunam que nõ eſt dicere cecam. Vñ nouus Cato
Si male res ſeruas ſi perdas rurſus aceruas
Fortune ſeras nequeas offerre querelas

¶ De pecuniarum acquiſitione ⁊ retentione moderata.

ad ſuſtentãdam familiã ⁊ ſubleuandã inopiã pulchritudinẽ denarÿ
Dilige denarium ſed parce dilige formam
formã denarÿ ex cupiditate
Quã nemo ſanctus nec honeſtus optat habere
¶ Licet humane legis cõſideratione pmittente. mutue cõmunicationis neceſſitate pẽſata pecuniarum vſib⁹ ad ſubleuãdam familiarũ neceſſitatis inopiam. ſine nota criminis inſiſtam⁹ ipſarum tamẽ ſupflue acquiſitionis ambitum. aut cupide retẽtionis aceruũ virtus exhorret honeſtas abÿcit. Per hãc habẽdi libidinem compellit̃ omne ſanctitatis collegiũ a ſue ſtationis terminis deterrere. Quam nemo ſanct⁹ nec honeſt⁹ cupit habere. Unde nouus Cato.
Pro ſpecie nullum ſed parce dilige nummum
Quem nec optauit ſapiens nec honeſtus amauit.

¶ Ne miſer viuas cum ſis diues.

loculos plenos habens ppt̃ ſanitatẽ ſeruandã vel recuperandã
Cũ fueris locuples corpus curare memento
egrot⁹ exñs in arca in vſu ⁊ corpis curatione
Eger diues habet nummũ ſed non habet illum
¶ Si gaze vberioris donario tibi fortune benignioris cõcurſus applau

dat. fortuita naturalibꝰ non p̄pōnas et ſi diſcraſie naturalis inedia corpō
rea moles lāguerit pecunialis ſumptꝰ volūtarium prebeat fulcimētum.
Nam farſitis marſupijs. ⁊ degēti corpori negātibus alimēta diuitiarū.
poſſeſſio in detrimētum poſſidētis aſſcribit̄ affutura. totiꝰ miſerie incre-
mēto. Cum fueris locuples corpus curare mēmēto. Unde nouus Cato
Cum locuples fueris corpus curare ſtudebis
Se male cuſtodit diues quem copia perdit.

De diſcipulorum longanimitate

pateris tu diſcēs amori ſtudij
Uerbera cū tuleris diſcens aliquādo magiſtri
.i. parētis p̄ceptum reuerēter obediendo
Fer patris imperiū cum verbis exit in iram

Si ante bubertatis tp̄a pedagogo inſtructori manꝰ prebuiſti docibi
les. mores gerēs obediētie magiſtrali ſatis ampliꝰ te paternis imperijs
obtempare cōuenit ⁊ quotiēs iracūdie feruore pater ſuccēſus ſtomachā
tes voces ediderit. offerre patientē lenitatem opꝰ eſt ne paterne reueren-
tie timore cōtempto. vitam ducas plenam opprobrijs ⁊ deliram. Fer pa
tris imperium cum verbis exit in iram. Unde nouus Cato.
Si fers doctorem diſcendi propter amorem
Et reprehendentem debes tolerare parentem.

De vtilibꝰ exercitijs peragendis.

.i. vtilitatē afferūt res
Res ago que proſunt rurſus vitare memento
rebus in via mor̄ vel ſcientiar̄ .i. premij
In quibꝰ error ineſt. et ſpes incerta laboris

Cōſiderato volubili humane mutabilitatis excurſu non tam fatuū q̄
furioſum credit̄. inutilibꝰ ac ſupfluis negocijs occupari. Nā ⁊ ſi multa
luſtror̄ ſpacia nobis relinq̄ret diuitas. arduis tn̄ ⁊ magnificis ſtudijs i-
plicari deberēt. Lia igit̄ hec exercitia deſere. illa relinq̄ ſtudia. q̄ fatigatōis
plurimū ac ſollicitudis molē afferūt. ⁊ nullā p̄tendūt ꝯfidentiā ſapie ac
ꝟtutis. In q̄bꝰ error ieſt nec ſpes ē certa ſalutis. Preclare id nos monet
Cicero. Hoc viciū nobis vitandū eſt ne nimis magnū ſtadium. multam
q̄ operam. in res obſcuras difficiles ⁊ nō neceſſarias cōferamus

De gratificātibꝰ donationibꝰ.

dare vel cōcedere ſine dāno indigenti
Quō preſtare potes gratis cōcede roganti

et nō malis .i. vbi ꝛ qñ

Nā recte feciſſe bonis in tpe lucroſum eſt

¶ Si beneficētie mun⁹ gratuitum. aut aliud quodlibet liberalitatis officium offerre poteris. gratum ꝛ exorabilem te exhibere diffinias ſupplicāti. Si tamē merita ſupplicātis hoc exigāt. ¶ Juſtis quidem petitionib⁹ gratum prebuiſſe fauore. a recte ſapiētib⁹ creditur virtuoſum. Nā recte feciſſe bonis in tempore lucroſum eſt. Unde nouus Cato.

Quod vis preſtare gratis nolito rogari
Nam bona facta dari bonis putat eſſe lucrari

¶ De dubietatis inquiſitione.

dubiū eſt an vtile vel inutile inquire

Qd tibi ſuſpectū confeſtim diſcute quid ſit

indiſcuſſa

Nanqȝ ſolent primo que ſunt neglecta nocere

¶ Si in quibuſlibet deliberādis actibus. agēdis negocijs ſeu etiam precauēdis rationis ſuſpēdens iudicium tibi ſcrupulum dubietatis immerſerit. quātotius ſine diſſimulatiōis continētia. deducas ad ſcrutiniū veritatis. Experiētia quidem docēte cognouim⁹. ꝙ ſicut interſticiū nubiloſi aeris futurarū imbrium predicat vbertatem. ſic inepte perplexitatis diſſimulatio ruinoſa. in voraginem deſperatiōis inducēs. ꝛ cautelam excludens. remedij ſolet efficati⁹ mentis cōſtantiam deterrere. Nanqȝ ſolent primo que ſunt neglecta nocere. Unde nouus Cato.

Queſtio debetur cum res ſuſpecta videtur
Nanqȝ ſcio vere ſolent indiſcuſſa nocere.

¶ De veneris et gule declinatione

libidinis deteſtāda delectatio

Cū te detineat veneris dānoſa voluptas

operam dare gula fautrix

Indulgere gule noli que vētris amica eſt

¶ Si abiectis tyrantie frenis. veneree voluptatis obſequijs ſtipēdiarie militās diligēter aſſiſtas. nō ſolum impudenter. ſed etiam imprudenter. nec a tāte feditatis cenomētis aciem ſollerter aduertas. hāc modice opitulationis ſuſcipias curaturam. vt bacho ꝛ ferculis. tāto moderatiōis federis cōiungaris vt null⁹ in alterutꝝ preſumat ciuilis belli rabiem inflāmare. ¶ Si enī inſatiabili veneris abyſſo. nō ad licitum ſed ad libitum precipitanter indulſeris. prepoſterata ciuilitatis policia. ſenſualitatis te-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

meritas domicilium rationis obruet. que ſenſetur virtutis aduerſaria et humani federis inimica. Indulgere gule noli que ventris amica eſt
Unde nouus Cato.

Quem nimium tangit venus quem fortiter angit
Non tradat ventri que vult gula cuncta volenti.

Deus hominem mirifice inſigniuit

in aīo tuo   in quibꝰ robur inſidie feritas
Cum tibi ꝓponas aīalia cuncta timere
ꝓpter ingeniū ⁊ prudentiam
Unum ꝑcipio hoīem plus eſſe timendum

Nature create ſapiētiſſimus architectus. ⁊ ſi virtuales operationum ſpecies multiplici varietate diſcretas rebꝰ creatis indidit. dū tauros armauit robore. elephātes magnitudine velocitate tigrides. ⁊ diſcolori varietate pauones. Homini tamē ampliori largitatis beneficio gratāter arriſit. quia ſi non corporis mole aut virium robore primatum gerit in omnibꝰ arte tamen ⁊ ſapiētia ſingulis generum. ⁊ generibꝰ ſingulorum vehemēter preſidet. quēq₃ omnia viuētia merito ſibi conſtituūt formidandum. Unum precipio hominē plus eſſe timēdum. Unde nouꝰ Cato

Maximus eſt error cui ſunt animalia terror
Si tibi maioris non eſt homo cauſa timoris.

Vires ad opus porrige.

vt ſis robuſtus   .i. robor
Cum tibi ꝑualide fuerint in corpore vires
.i. cū illo labore ſis ſapiēs   fortitudo eſt virtꝰ regulata prudentia
Fac ſapias aīo. poteris ſic vir fortis haberi

Cum virum preſtātia te gratum nature munꝰ dotauerit vt emineat euidētius largitas donatoris. hāc interdum expedit ad publice cognitionis monumēta deducere. ⁊ cōceſſarum virium magnitudine experiētijs validis exerceri. Fac ſapias animo poteris ſic vir fortis haberi. Unū Salomon. Melior eſt vir ſapiens viro forti.

Amicorum adiutorium requiras

.i. amicis tuis   aliqua triſticia vel aduerſitate
Auxiliū a notis petito ſi forte laboras
remediator ⁊ conſolator
Nec quiſquā melior medicus q̄₃ fidus amicus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

¶ Si extreme pauꝑtatis circumcept⁹ exterminio. aut dire ꝑsecutionis gladio cōturberis. fidelium amicoꝝ ſuffragia intrepida volūtate reqras. de amicicie certitudīe receptur⁹ experiētiam. et a deſolatiōis inedia releuationis patrocinīū habiturus. null⁹ enim archigenes medendis corporib⁹ fit preſtātior. qꝫ tibi eſt omni genere obſequioꝝ. is qui legali copulatura micicia. niſi fictus fuerit ⁊ ſimulatorib⁹. Nec quiſquā melior medicus qꝫ fidus amicus. Unde nouus Cato.

Notos implores fili patiendo laborans
Hoc ideo medicus dico quis maior amicus.

¶ Alterius mortem nequaqꝫ cupias

tu peccans deum offendens — vt aries taurus
Cū ſis ipſe nocēs. moritur cur victima pro te
tuam
Stultum eſt in mortem alterius ſperare ſalutem

¶ Si noſtre fragilitatis delinquētias. ⁊ noſtre trāſgreſſiōis ꝑpēdam⁹. ſeueritatis gladiū quo alienum deſideram⁹ excidium faciliter ſuſpēdem⁹ Non enī vacat a ſtoliditatis ſcrupulo nequā crudelitas que aliene mortis cupit perniciē. vt augmētum gratie ꝑficiat ⁊ ꝟtutem Nam ſtultum eſt in mortem alterius ſperare ſalutem. Unde nouus Cato.

Quem mors damnabit qualiter hunc dona beabunt
Qualiter ergo malis ſuccurrat mors animalis.

¶ De fideli ſocietate

fidelem
Cum tibi vel ſocium vel fidum queris amicum
reꝝ affluentia — honeſta
Non tibi fortuna homis ſed vita petenda eſt

¶ Si ſodalicij iuris amica cōtubernia. aut amicicie tenacis federa. cum quolibet hoīm volueris copulare nō in parētele purpura . aut fortuna ꝓſperioris copia ſed in moꝝ ſublimi affluētia. gaudes tue cōfederationis ſtabilias vſqꝫquaqꝫ. ¶ Non enī fortune donarijs ſtabilitur amicicia ꝑſeuerās. ſꝫ ſapiētia ⁊ virtutib⁹. quaꝝ adeptio naturalib⁹ ſupereminet. ⁊ multomagis fortune fallacijs preferēda. Non tibi fortuna eſt hominis ſed vita petenda. Unde nouus Cato.

Si quis amicari vult ⁊ mihi ſe ſociari
Non fortunatum tantum temptet ſed more beatum

¶ Poſſeſſiones ad vſum deducas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

boniſ acquiſitis qd̕ eſt odioſum

Utere queſitis opibus fuge nomen auari

quo ad poſſeſſionem quo ad vſum bonoꝝ

Quid tibi diuitie proſunt ſi pauꝑ abundas

¶ Si fortune ꝓſperioris beneficio potitus fueris largiflue diſpēſationis officia nō recuſes. ne ſepultis opibꝰ deteſtabile cupiditatis nomē ſubeas et turpis ignominie detrimētum. ¶ Quid em̄ proficit promptuaria liquoris penetralia nūmiſmatibꝰ et horrea cōpleri leguminibꝰ. dum hoꝝ poſſeſſor tetra cecitatis obfuſcatꝰ caligine. ⁊ auaricie vinculis irretitꝰ inter copias eſurit. ⁊ ſitibundus morit̄ inter vndas. Quid tibi diuitie proſunt ſi pauper abundas. Unde quidam

Fungere tu lucro precendo nomen auari

Nec tibi ſit charus cenſus quem ſeruat auarus

¶ De fama acquirenda.

bonū nomen donec vixeris

Si famā ſeruare cupis dum viuis honeſtam

ex toto corde infames voluptates

Fac fugias aīo que ſunt mala gaudia vite

¶ Fame decus magnificum. humane dignitati veneratiōis offerēs condimētum nullis ſtudioꝝ exercitijs efficatius acquiritur. ac gumphis ſolidioribꝰ retinent q̄ȝ ſpretis cenoſe voluptatis illecebris. aut contagioſe ſtoliditatis vicijs rationis aurigatꝰ curriculo. omneȝ impetum proprie volūtatis abhorreas. ⁊ honeſta cōuerſationis ſtudia conſecteris. ne forſan ſiniſtris cancellatꝰ rumoribus. dum alta fame faſtigia conaris aſcendere. in infamie foueam precipitatꝰ incidas ⁊ inuite. Fac fugias animo que ſunt mala gaudia vite. Unde nouus Cato.

Omnia ſi perdes famam ſeruare memento

Qua ſemel amiſſa nunq̄ȝ reuocatur in vna

¶ De honore ſenectutis

.i. qn̄ tu ſis ſapiens .i. ſenem deficientē

Cum ſapias animo noli irridere ſenectam

modicus puerilis

Nam quocūq̄ȝ ſene ſenſus puerilis in illo

¶ Niſi ab orbita compoſite morigeratiōis aberres. annis ſenilibꝰ ſemper exiſtēs deferēdū. ⁊ abiecto deriſiōis iaculo. ꝓpēſioris reuerētie obſequijs reuereris vt ꝓprij caſus tui futi nō imemor iugo videlȝ ſenectutis ꝓbitu

rus ceruicem. vel iuuẽtutis diſpẽdio moriturus. nec damnoſa pigricies frequẽter rationis viduata moderamine. ad idiotiã puerilitatis accedat et tunc etiam cõmunia iocoſitatis ſolatia deteſtatur ⁊ horret animo non trãquillo. Nam quocũqꝫ ſene. ſenſus puerilis in illo. Unde nouꝰ Cato.

Optatum ſenium dum venerit eſt maledictum
Cunqꝫ ſenes faciunt puerilia tunc quoqꝫ fiunt
In factis pueri ſtultiqꝫ tenentur haberi.

¶ De vtilitate artis et ſcientie

artẽ liberalẽ vel lucratiuam

Diſce aliquid nã cum ſubito fortuna recedit

cuius fortuna nõ eſt domina

Ars remanet vitamqꝫ hominis non deſerit vnqꝫ

¶ Humane perfectiõis imaginata perfectio. nõ corporei decoris terminatur effigie. nõ honoris immẽſitate fulcitur nõ diuitiarum pondere ſtabilitur. Sed ſtudioſi laboris retẽta ſolertia in hãc artem ſapiẽtie promouẽs ad terminos ſue cõcupiſcẽtie virtualis inducit. Hanc ergo cõtinue exercitatiõis peritiam ꝓuida ſedulitate ſequẽs vt ſapiẽtie matris thalamos exercitatiõis laurea coronatꝰ introeas. deſerens beſtialem ignorantie ſemitam ſordidam ⁊ iniquã. Ars remanet vitamqꝫ hominis non deſerit vnqꝫ. Unde nouus Cato

Artem ſecteris q̃zuis opulentus haberis
Ars manet et durat fortuna recedere curat

¶ Audi vide tace

audi vide tace ſi tu vis viuere pace

Proſpicito cũcta tacitus que quiſqꝫ loquatur

qm̃ ex abundãtia cordis os loquit̃ manifeſtat

Sermo hominũ mores celat ⁊ indicat idem

¶ Circumſpectiõis moderate temperies. ex minimis magna. ⁊ partibꝰ tota. ⁊ ex indiuiduis genera cõprehẽdit. ¶ Dum ergo inter quoſlibet filiorum adam te adeſſe cõtigerit. quorum ſermonũ ineptias accepta patientie cautela moderãter attende. alieni ſermonis immoderãtie prudenti diſſimulatiõe pretereas. ne quãdoqꝫ. vt ait Salomon iuxta ſtulticiam ſuam reſpondẽs fatuo. ſimilis videaris eidem Sermo hominum mores celat ⁊ indicit idem. Unde nouus Cato.

Alterius verba tacito moderamine ſerua
Uerba que celant mores eademqꝫ reuelant

¶ De exercitiorum habituatione

illā recolēdo ꝛ ad alias tenendo .i. bñ doct⁹ fueris
Exerce ſtudiū quāuis perceperis artem
.i. diligētia ad artes liberales ad artes manuales
Ut cura ingeniū ſic et man⁹ adiuuat vſum

¶ Si ſubtilioris vene fueris ingenio ſublimat⁹. ſi multis ſtudioꝝ exercitijs agit' it⁹. Si demum celum vertice pulſans genoſophiſtaꝝ numero fueris aggregat⁹. non ob hoc q̄zuis ex p̄ſumptionis audacia te perfectuꝫ exiſtimes aut nulli⁹ exercitationis ſtudio indigētem vtriuſq̄ȝ ne homis precipitāter in lapſum corruat. qđ multis laborib⁹ ante fuit acquiſitum ¶ Sicut em̄ manuale artificiū realis opationis frequētatione perficit'. Sic ſapiētialis diſciplina lucerna. crebre meditatiōis lucubratiōe fulcitur. ꝛ p negligētie pigritātis ignauia inſpirate corruit in deluſum Ut cura ingenium ſic ꝛ man⁹ adiuuat vſum. Unde nouus Cato.

Senſus curando creſcat vſus operando
Sedulus artificem iuuat vſus cura legentem
Et ſtudeas plus te q̄zuis ſis magnus in arte

¶ In vite delicijs nil confidas

future mortis
Multū venturi nec cures tempora fati
tpalem mūdanam
Nō metuit mortē qui ſcit cōtemnere vitam

¶ Si fortitudinis armatura munit⁹. ꝛ cōſtantie baſib⁹ fueris ſtabilit⁹ a fatalis vite timore meticuloſe ſollicitudīs intuitum diligēter aduertas Iſta quidem inceſſabilis excruciatio humane nature aduerſaria tanq̄ȝ tinea ſanitatis hoſpitem ſuū anxietatis poteſtas. ab inicio multiplici fatigatiōe corrodit. ¶ Ad ardua v'tutum igit' ſi ſapiēter aſcēderis. inter vite delicias ꝛ humane mortis anguſtias. nullam diuiſiōis facies ſectionē. Si poſſidendo terrena iam celeſtis aīo mūdane rei voluptatem legeris. et tandem debitum mortis exoluens. eo libenti⁹ exeas quo de exilio in patriam reuerteris. mortem in hoc exhibēs volūtariam nō inuitam. Non metuit mortē qui ſcit cōtemnere vitam. Unde nouus Cato.

Mors iuuenes rapit atq̄ȝ ſenes nulli miſerendo
Mors equat legem rapiens cum paupere regem.

¶ De ſcientie permutatione.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

ſapientibus .i. tuipſe doctus
Diſce ſed a doctis. indoctos ipſe doceto
cõmunicãda ⁊ nõ occultãda bonaꝝ artium
Propaganda eteni eſt. reꝝ doctrina bonarum.

¶ In quacūqꝫ hominum verſeris frequētia. hanc eruditiōis ſtudioſe regulam mēte ⁊ opere proſequaris: vt ab his quos ꝟtutum nutrix ſapiētia abundātioribꝰ ſui lactis potauit edulijs. inſatiabile deſideriū doctrine ſalutaris aſſumas. Ita tamē ꝙ quicq̊d in huiꝰ exercitatiōis ſcrutinio ſine fictione didiceris. cõmunicato labore trāſferre in ceteros non poſtponas Nihil em̄ ad ſalutem vtilius. nec bonis moribꝰ eque ꝑtinēter accommodum. ꝗꝫ prudentie riuos aut ſapientie fluuios ī ſubiecta plurima gratuita liberalitate tranſferre. hec eſt em̄ inſtitutio mentium optimarum. Propagāda etenim eſt rerū doctrina bonarum. Unde dicit Perſius
Scire tuū nihil eſt niſi te ſcire hoc ſciat alter.
Si ponatur tuū loco te ſeruit ad propoſitum noſtrum

¶ De temperantia circa potum

nō vltra adpetitum corpe ⁊ mente
Hoc bibe qđ poſſis. ſi tu vis viuere ſanus
ergo abſtinētia eſt ſumma medicina exceſſus vel ebrietas
Morbi nāqꝫ mali. cauſa eſt quecūqꝫ voluptas

¶ Sobrietatis mēſura contētus. caſtrimargie nauſeam ⁊ ebrietatis ꝓcures diluuiū amputare. ¶ Poſtqꝫ enim tyrānico iure. aut verius iniuria hec peſtilētia corpus obſederit. omnē ꝟtutis collegium abijcit ⁊ propellit. nec minꝰ corporalis motus temperiem. ad varias egritudinū paſſiones inducit. felliti doloris aculeos ſub melle momētanee delectationis abſcōdit. arridens vt derideat. cōgaudens vt decipiat. quaſi hamum cibo operit ⁊ melle attonito eſcas cōtegit acutas. Morbi nāqꝫ mali cauſa eſt quecūqꝫ voluptas. Unde nouus Cato.
Sanus vt eſſe potes vinum raro quoqꝫ potes
Dat penas multas nobis optata voluptas.

¶ De cautela contrarietatis

ꝑ laudaueris publice pro ꝓbaueris
Laudaris quicūqꝫ palam qđcūqꝫ probaris
laudatū caue vituperes
Hoc vide ne rurſus leuitatis crimine damnes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

¶ Si moralis Senece documēta dulcisona vigili meditatiōe perqui-
ras. in laude vel vituperio humanarū personarū. vel actuū non excedes.
vt ne quenq̧ excessiuis laudib⁹ efferas. quod videt̄ adulationi proximū,
nec excessiue redargutiōis pungas aculeo quod a detractiōe maliuola nō
creditur alienum. Si tamē quempiam palā pluribus aliquotiēs extule
ris laudib⁹. seu etiam acerba momorderis inuectiua. in assertiōes opposi
tas nunq̄ sermonis habena visus fueris intorquere. si duplicitatis voca
bulum ⁊ honestatis titulos sanos manutenē volueris ⁊ indemnes. Hoc
vide ne rursus leuitatis crimine damnes. Unde nouus Cato.
Si quis damnabit mihi quod prius ante probauit
Talis laudator leuitatis habetur amator

¶ Tp̄e felici memento futuri aduersi et ecōtra

prosperis sp̄. tuis existentib⁹ illa
Tranquillis rebus. que sunt aduersa caueto
in aduersitate pꝓsperitatē ecōtrario
Rebus in aduersis melius sperare memento

¶ Si socratis catonis ac diogenis act⁹ magnificos imiteris. innix⁹ va
lidioris muro cōstantie. fortune seuiētis impetus nō horrescas. sed qua-
si tetragon⁹ semꝑ constitut⁹ in solido. nulla alteratiōis ineptia. aut sup-
uenientis aduersitatis nubilo inexpugnabile castrū fortitudinis obruet̄
sapiēs equidem cōstitut⁹ in prosperis. nullo cōfidentie tumore sustollit̄
dum lubricum facilitatis humane prudēter aduertit. nec repētinis īsul
tib⁹ aduersitatis frangit̄. nec duce cōfidentia quibus extimat habitur. et
sic a suo vallo cōstantie nullis deterret̄ euentibus. nulla tempestatis iniu
ria neq̧ vento. Rursus in aduersis meli⁹ sperare memēto. Uñ no. Ca.
Rebus tranquillis metuas aduersa sub illis
Rursus in aduersis melius sperare superstis

¶ De sapientie nobilitate

.i. ne vaces turpi ocio .i. diligentia ⁊ studio
Discere ne cesses cura sapiētia crescit
quoniā ars semꝑ crescit ⁊ vita decrescit
Raro datur longo prudentia tp̄is vsu

¶ Semitam ratiōis si introgressus humane mētis ingenuitatem attē
deris null⁹ obsequiorum functionib⁹ nullius exacre diligētie stipendijs
poterit ad equalitatis debitum ipsi⁹ magnificentie respōderi. Ipsa qui-
dem natione celestis. ⁊ eterni regis filia. terrenis nō delectatur affectib⁹.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

ſed oēs ſcorias humane fidelitatis abhorrens. iuxta ſalomonis ſentētiam
ſue dignitatis ſolium in altiſſimis ſtabiliuit. vt igit̄ eidem debito familia-
ritatis obſequio ſubſeruias. tue cōſiderationis oculos dirigas in ſublime.
nūc ſcie vernātis florem cōquiras. nūc ſapientie choruſcātis theorēuma
ta. nūc p̄cipua actualis exercitatiōis opa habeas. ⁊ ſi longo operoſe ſollici
tudīs ſtudio iſta peregeris. nō ilico faſtidiat ſtudium. aut tempeſtiue de-
ſinat ab inceptis. donec in p̄miſſis nihil agēdum reperiat. Nam ſapiētie
puteꝰ ad tantam mēſuram ꝓfunditatis attingit. q̄ eiꝰ infima poſſe con
tingē de mendacio cōuincit̄ ⁊ deluſu. Raro datur longo prudentia tem-
poris vſu. Unde nouus Cato.
Diſcas que neſcis curando ſcientia creſcit
Senſus ⁊ augetur ſi longior vſus habetur

Lauda parce vitupera parcius.

nō nimiū amicum tuū ſp̄. illū laudaueris
Parce laudato nam quē tu ſepe probaris
tue aduerſitatis q̄ꝛ in neceſſitatis articulo ꝓbat̄ vera dilectio
Una dies qualis fuerit monſtrabit amicus
Dum fedus amicicie cum quolibet hoīm te adeptum putaueris nulli
us in eum fermētate dilectiōis incōmoda ſuſpicatꝰ. moderatꝰ tamē lau
dum p̄conijs. ⁊ tpata cōfidentie ſtatera eiꝰ laudes cōferas. Nō em̄ ſedu
ctoria plauſibilitatis allocutio. nō ꝓmiſſorie volūtatis impetꝰ. amicici-
as faciūt eſſe ratas. Parce quidem euenit. vt quem cōmendationi lingua
protuleris ⁊ cui anchoram cōfidentie cōfixeris plenioꝛē dum fortune ne
ceſſitatis caſus emerſerit. peregrinꝰ tibi fiat cōmutatis affectibus ⁊ obli
quus. Una dies qualis fuerit oſtēdit amicus. Unde nouꝰ Cato.
Nate caue dici nimium laudantur amici
Tempus monſtrabit. te quantum ⁊ amicus amabit.

Neminem a quolibet diſcere pudeat

ne verecunderis illa
Ne pudeas que neſcieris te velle doceri
ſciētia eſt de numero bonorum honorabilium. i. velle in tenebris ignorā-
tie errare pudor eſt
Scire aliquid laus eſt. pudor eſt nil diſcere velle
Si caliginoſis ignorātie tenebris obuolutꝰ. ſciētie radiātis lumīe te
viduatum doleas. nulliꝰ pudoris rubore. aut cōfuſionis ignominia terre
aris quin doctores cōſulueris. cū ſumma ſedulitatis indagīe ⁊ hiantibꝰ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

intellectus auribus. inſtructor ſapiētis doctrinam ſuſcipias ſalutarem. Quis enim vberiꝰ ſtoliditatis pretēdit infamiam quis ampliorem portionem miſerie alienis premittit obtutibus q̄z ſi cecus ⁊ ceſpitans ſui itineris ducatum obiiciat. copias ingrata fronte repudiet. aut inſcitie miſeria cathenatꝰ liberatorem reſpuens. pertinaci animo malit perpetuis ſue cecitatis carceribus detineri. Scire aliquid laus eſt. pudor eſt nil diſcere velle. Unde nouus Cato.

Ne pudeat queri qui neſciat arte doceri
Qui ſcit laudatur qui neſcit vituperatur.

¶ Fecundi calices quem non fecere diſertū

.i. in actu venereo ⁊ in potādo vino eſt voluptas ſed illam ſequū tur lites nam multi propter luxuriam ⁊ ebrietatem perierunt

Cum venere et bacho lis eſt cōiuncta voluptas

id eſt que delectabilia ⁊ laudabilia ſunt animo accepta .id eſt voluptates corporis.

Quod lautum eſt animo complectere ſ3 fuge lites.

¶ Nullum humane rationis vinculum reperitur euidentiꝰ aut potentius experitur. q̄z fecundis calicibꝰ. ⁊ lenocinantis veneris ſtipendiis militare. Mox eſtuante flamma libidinis omne v̄tutis ſeminarium diſſipatur. Hinc bellorum ſtrages prodeūt. hinc iurgiorum opprobria hinc cōfuſio ⁊ ignominia nutritiua feditatis. Hec igitur animo victore cōculcans. mediocri parcitate cōtentus. cypridis diſcipulam ⁊ bachi nauſeātē crapulam. quam nunq̄z comitatur felicitas effugies et euites. Quod lautum eſt animo cōplectere ſed fuge lites. Unde nouus Cato.

Bachus frigeſcit venus ſed ipſa caleſcit
Litigium vita cum res ſit honeſta petita.

¶ De ſimulatoribus fugiendis.

nimiū humiles ... declinare ⁊ fugere

Dimiſſos aio tacitoſq3 vitare memento

loco ... tranquillū ſine impetu ... .i. pfundior

Quod flumen eſt placidū forſan latet altior vnda.

¶ Iuxta cuiuſdam ſapiētis ſentētiam homo inter cuncta animantia eſt voluptate varius. ⁊ affectione diuerſus. Scripture enim teſtimonio inſcrutabile ē cor hominis quis cognoſcet illud. ¶ Non igitur ex ſignis exterioribus. que frequēter mendacium cōmentantur. interioris hominis ſecretiora latibula perpendūtur. Per facile enī eſt inter homines re

perire. qui muliebri more bleſis ⁊ fractis ſermonibus verba depromunt. ſuſpirātes frequentius ⁊ ſophiſtice laudis oleum propinātes. vultu applaudētes virgineo. ſed dum nocēdi tempus aduenerit. mordacem ſcorpionis aculeum reſerātes. ¶ At hi quidem tāto ſunt cauendi diligētius et tota mentis induſtria prouidendi. quāto laqueos factionis deceptorie ſub dulciloquio cunctis fortius cōſcientia fetida ⁊ immūda. Quod flumen eſt placidum forſan latet altior vnda. Unde nouꝰ Cato

Fac vt diuites ſub falſo pectore mites.
Nec credas vndam placidam non eſſe profundam

¶ Aliorum diffortunijs te pacifica

ſ. mala vel aduerſitas

Cum tibi diſpliceat rerum fortuna tuarum
hoīs coſidera hoīe infortunia ignobilior
Alterius ſpecta quo ſis diſcrimine peior

¶ Cum ſolita fortune rabies. te toruis cōſpectans oculis in perſona ſeu peculio inſperatum deferat nocumētum. non ob hoc illius mētis conſtātia. in abyſſum deſolatiōis incidat. ſed fortune melioris gratulatione retenta. vberioris euētus preſagiat incremētum Et vt proprie incōmoditatis diſpendia. moderātius ſuſtineat. alieni caſus miſerabilitate penſata ſue cognitiōis oculis diligēter obijciat pſtiferoꝝ proximorū caſualitatis euentus. ⁊ tunc ex alienis periculis effectus cautior. propria ꝑuipendat diſcrimina. cum in fortuite cōflictationis acie. magnus proximorū numerus. equalis tibi fuerit ſiue maior. Alterius ſpecta quo ſis diſcrimine peior. Unde nouus Cato.

Non contriſtaris ſi rerum damna ſequaris
Qui omnia peius habent videas te iure ſequūtur.

¶ Tutiora ſemper eligito

.i. opꝰ aggredere pro viribꝰ tuis. i. nauigare circa littus ⁊ terram
Quō potes id tempta nam littus carpere remis
ſecurius nauis. i. extendere ꝓfundum
Tutius eſt multum. ꝙ velum tendere in altum

¶ Hec duo eādem habent ſentētiam. cum illis ſuprapoſitis. Quod potes id tempta operis ne pondere preſſus. ſuccumbat labor ⁊c̄. Niſi q̄ id hoc in loco Cato noſter per metaphoram de naue probat. Nauis em̄ ab inexperto ſecurius circa littus remis ducitur ꝙ velo ventis data. in alto

mari periclitetur. Nemo igitur materias agendas ſupra vires aſſumat quas ſua prohibente ignorantia debito fine terminare non poſſet. Hoc idem preclare dicit Oratiꝰ. Sumite materiā veſtris qui ſcribitis equā. Viribus. et verſate diu quid ferre recuſent. Quid valeant humeri ꝛc.

Unde nouus Cato.

Illud temptabis quod tu te poſſe mutabis
Tutius eſt proram ſuper equoris addere terram.

Contra virtuoſos non inſultes

probum ꝛ honeſtum litigare malicioſe
Contra hominē iuſtum noli contendere praue
qꝛ iniurias iniuſte illatas vindicat
Sempeterni deus iniuſtas vlciſcitur iras

Cum in rebus creatis multiplicibꝰ reſultet veſtigium creatoris. Iuxta apoſtolum. Inuiſibilia dei a creaturarum ſpecie cognoſcātur. In nullo tamen euidētius agnoſcitur. clarius attēditur. aut manifeſtius ſpeculatur. bonitas creatoris ꝙ in viro polymito iuſticia. ꝛ virtutum ſchematibus adornato. Huius cōtubernium vir ſapiēs omnibus preponet diuitijs. gratiſſime familiaritatis obſequio cōmunicato. Contra hūc effrenate lingue procacitas. iurgiorum venena non euomat. cachinnos irriſionis non inferat cōtumeliarum nō excutiat tempeſtates. Talium enim qui cōuerſatione diuini ſunt. ꝛ vite claritate celeſtes tanꝗ iniurias proprias omnipotēs diſtricta ſeueritate. coercet inferens penas multiplices atꝗ miras. Nam deus iniuſtas ſemper vlciſcitur iras.

Unde nouus Cato.

Multum deliras ſi iuſto porrigis iras.
Iram non iuſtam dominus non mittit inultam

De longanimitate in aduerſis

i. damnū ex periculo maris qn̄ bona proijciūt in mare
Eſt iactura grauis q̄ ſunt amittere damnis
ſcz ꝑdere ſua ꝓ amico vel pro republica vel pro ſaluatione vite
Sunt q̄dā que ferre decet patienter amicum

Licet multiplici incōmoditatis diſcrimini. humana prapago ſubiaceat. ꝛ ſcdm vtrūꝗ hominem frequētius ac multipliciter affligatur. ſpeciali tamen prerogatiua moleſtie conturbatur acerbius et vehementius anxiatur. dum amici fidelis experitur apocopam. cuius dam-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

ni perniciem. nullo poteſt iterationis beneficio reparare. In qua tamen deſolationis moleſtia ſic longanimitate fungēdum eſt. ſic animis virili-bus inſiſtēdum. vt longeua doloris amaritudo nō mordeat ſuꝑ his. que incidit naturalis cōditio. ⁊ diuine legis ſeries cenſuit adimpleri quod q̇-dem nō immerito cenſeretur temerarium ⁊ iniquū. Sunt quedam que ferre licet patiēter amicum. Unde nouus Cato

Non eſt cauſa leuis damnoſe amittere queuis
Quedam putabis patienter quiſq̃ʒ amabis

De prolixitate vite tue non confidas

multos annos ſpondere
Tempora longa tue noli promittere vite
ad quencūqʒ locum vadis
Quocūqʒ egrederis ſequitur mors corꝑis vmbram

Mortalium cunctis nota cōditio. ignara perſeuerātie ⁊ impermanē-tie lubrico cōſtituta. longe a ſapiētie foribus exulat. ⁊ in ſtoliditatis ſub-urbio collocatur. ſi lōgeuitatis indutias ſibi ad proprie voluntatis obſe-quia commētetur acceptas. ⁊ hac fretus fiducia virtuoſa negligēs ac vi-cioſis inherens. per agrum inſolētie iuuenilis excurrat. Docet quidem natura. et inſtruit experiētia. ꝙ dum plures future proſperitatis annos falſigrapha calculatione nobis promittimꝰ. conceſſos dies ad penitenti-am in paſſionum deſiderijs peragētes. exemplo tanq̄ʒ nocturnus fur ſui coporis domum perfodiēs ſuperuenit interitꝰ diuine exacerbationis iu-dicium cōcomitans aſperum ⁊ inuite. Tempora longa tue noli promit-tere vite. Unde nouus Cato.

Non tibi confidas vt longo tempore viuas
Nam quicūqʒ ſapit mors poſt veſtigia vadit Unde quidam
Preterit iſte dies neſcitur origo ſecundi
Aut labor aut requies ſic tranſit gloria mundi.

De cultu diuino.

deuotis opibus. i. recōcilia te deo .i. permitte
Thure deū placa vitulū ſine creſcat aratro
.i. deꝰ non placatur ꝑ imolationē animalium occiſoꝝ
Non credas placare deū dum te de litatur

Laterialis reuerētia diuine maieſtati prebiturus honorem. nō in vi-ctimarum hoſtijs. aut vitulorum ſanguine vel hircorum. omnipotentis iniuriam pacificatam exiſtimes. quam reuerētialis humilitas. ⁊ contri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

ti cordis oblatio. orationis legatione premiſſa ſufficiēter emollit. Nam et ſi lege moſaica ſacrificiorum libamina. ⁊ varia exterioris ſatiſfactionis miniſteria. viſa fuerint imperari. in figura tamē contingebat illis. ⁊ myſtice interpretatiōis preſtolabātur auxilium que omnia lex gratie plenius exhibet. ⁊ effatur. Nec credas placare deum dum cede litatur
Unde nouus Cato.
Uictima ſeruetur domino thus ſacrificetur.
Nunqꝫ placatur dominus nec cede litatur

De longanimitate in infortunijs

ꝓ tpe ⁊ loco tu hoi fortunato homini
Cede loco leſus fortune cede potenti
inferre damnum inferre cōmodū
Ledere qui potuit aliquādo ꝓdeſſe valebit

Si multimode perturbatiōis furijs agitatus. et ſiniſtram fortune ſeuioris expertus. nō ob hoc impatiētie gladium in fortune cōtumeliam violenter inflectas. quam nullus mortalium niſi longanimitas ac patiētie cōſtantia potuit moderare. Sꝫ dum ſeuiētis iracundie vehemēs impetus. in ceci numinis maieſtatem impulerit. tātis colliſus duricijs proprie artis deliramēta cōſequitur. ſue ſtoliditatis gladio repcuſſus. Speret ergo qui metuit. cōfidat qui leditur. qui opprimitur non deſperet. qꝛ quibus fortuna auſterioris euētus preſentauit initia. mutabilitatis non immemor. ex inſperato fines proſperos exhibebit. Ledere qui potuit qn̄ qꝫ prodeſſe valebit. Unde nouus Cato.
Non vlciſceris tu qꝫuis leſus haberis
Qui ledit temere poterit quandoqꝫ valere.

Teipſum corrige de peccatis

deliqueris ꝓ tali peccato poſtea
Cū quid peccaris teipſum caſtiga ſubinde
p dolores ⁊ penas pena infirmitatis tue
Uulnera dū ſanas dolor ē medicina doloris

Si fragilitatis humane propellēte laſciuia. in foueam cuiuſlibet viciorum incideris. non more aſpidis ſurde pollicem medicantis abijcias. aut diutina obſtinatiōe iaceas in tuo ſterquilinio feditatis. immo magis mentales oculos ad lumen ſuperne cognitionis erigens. ⁊ in teipſum vltor iuſtiſſimus congruo ſeueritatis medicamine mederi noueris. tui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

veritus leſionem. ¶ Sicut enim aſperum plano retunditur. ⁊ contraria propelluntur contrarijs. ſic proprie delectationis macula ſatiſfactionis acerbitate compeſcimur. ⁊ pena laboris. Vulnera dum ſanas dolor eſt medicina doloris. Unde nouus Cato.
Ut corpus redimas ferrum patiaris ⁊ ignem. ¶ Et Eſopus
Ferre minora volo ne grauiora feram

¶ De antique amicitie conſeruatione

pro damnabis
Damnaris nunq̄ poſt longum tempus amicum
.i. primas cōfederationes amoris
Mutantem mores ſed pignora prima memēto

¶ Quotiens inite amicitie federa. amico ſe habente deterius. erga te ſenſeris claudicare. moderata facilitate ſuſtineas. nec in eum ſubite mutationis impulſu nouellas diſſenſiōis querimonias. aut ſiniſtri rumoris molimina niſus fueris propalare. Que enim demētior opinio aut ſophiſticate rationis maior abuſus q̄ alterius macula volūtarie inquinari. ⁊ fidem reuocare preſtitam. moderationis iudicio non retento. Mutātem mores ſed pignora prima memēto. ¶ Unde quidam
Nihil turpius q̄ cum illo bellum gerere. cum quo familiariter vixiſti

¶ De humilitate in officijs cuſtodienda

laudabilior ad q̄d aſſumpt⁹ es magis dilectus hominibus
Gratior officio quo ſis mage charior eſto
.i. merearis habere nomē .i. inutilis ad officium
Ne nomen ſubeas q̄d dicit̄ officiperdi

¶ Hanc prudentie regulam cordis auribus retinere contendas. nec ab ipſa quouis prepediente negocio ſtudeas reſilire. vt ſi queuis publica officiorum miniſteria deputatus fueris. ſuperbie tumeſcentis abiecto rigore. ⁊ indebite dominationis imperio relegato. ſic in ſemita moderationis incedas. vt nullius ſtomachantis indignationis tue vicioſitatis merito. ad iniurias prouoceris. ne commiſſum tibi miniſterium violenter cogaris abijcere. in tui nominis iniuriam. non ſine infamie nomine ⁊ moleſte. Gratior officio quo ſis mage charior eſto.
Unde nouus Cato.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Officiū gratus fias vt ſis adamatus
Supra te dici nequeat officiperdi.

De ſuſpicione precauenda

.i.infamis vel de alio ſuſpitionem habens
Suſpectos caueas, ne ſis miſer omnibus horis
actiue ⁊ paſſiue
Nam timidis et ſuſpectis aptiſſima mors eſt

Uir optimus ſincere cōſcientie debriatus azymo. non faciliter ad ſuſceptionis incommoda. aut ſiniſtre opinionis interpretandas verſutias inclinatur. Nam perfecte cōſcientie hec proprietas cenſetur accepta vt ſiquidem fame ⁊ proprie veritatis teſtimonio. ſibimet iudicium perhibet. ſic aliorum diiudicare reatus. ⁊ culpandis criminibus inſiſtere cenſet indignum. Hoc ſiquidem eſt veracis iudicij ſignum precipuum. ꝙ ſicut ponderatis proprie vicioſitatis demeritis in iudicādo ſubſiſtit. ſic nō faciliter aliorum demeritorum eſtimatione mouetur nec pro certis dubium recipit ⁊ admittit. nam hoc impertinētis nature conditio. ⁊ peſſima ſors eſt. Nam timidis ⁊ ſuſpectis aptiſſima mors eſt.
Unde nouus Cato.
Suſpectus ſemper non eſt miſer ille libenter
Nam mors apta quidem ſuſpicio conſtat eidem.

De miſeratione circa ſeruos habenda

ad labores loco beſtiarum — in vtilitatē tuā
Cū fueris ꝓprios ſeruos mercatus in vſum
non beſtias — ſeruos tuos
Si famulos dicas. homines tūc eſſe memento

Iure gentium quondam ſeruitus introducta. magnam differētiam moribus ⁊ diſcrepantiam in humanis actibus induxit. Cum ſiquidem ab initio nata hominum conditio vniformis originis emanatione prodiderit mirande nouitatis preſagio actum eſt. vt vnus libertate polleat. alius vero iugo empticio ſit addictus. Si contingat igitur huiuſmodi mancipiorum famulatu potiri ſue conditionis miſeriam benigno fauore proſequere. ⁊ debita ipſorum famulatus officio contentus. nimie ſeueritatis aculeum non apponas. memoriter retinens. ꝙ nos ⁊ ſinguli in mundane ciuitatis area. ſub eodem principe vario agone contendimus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

eiuſdem patriſfamilias ſerui ſumus. qui ſingulas actuum ac cogitatio-
num noſtrarum differẽtias de ſupernis inſpicit: retributurꝰ penam. vel
premium cum ſibi gratum fuerit in momẽto. Si famulos dicas. homi
nes tamen eſſe memento. Unde nouꝰ Cato

Cum ſis mercatus famulos ſeruoſqꝫ lucratus
Sunt homines iſti precioſi quos habuiſti

¶ Ad fortune dona cito manus extende

capiẽda eſt oportunitas incipiẽdi aliqđ opꝰ

Quam primũ capienda tibi eſt occaſio prima

occaſionẽ iteratã .i. quã ꝑ negligentiã ꝑdidiſti

Ne rurſus queras que iam neglexeris ante

¶ Si humanorum euentuũ ſedulus explorator. ſi fortune mutabilita-
tis fueris indagator. hanc cõſultiſſime deliberationis regulam non abij-
cias. vt quotiens te grate proſperitatis ſerenꝰ fauor impegerit. elato ani
mo non recuſes memor illius Horatij. Tu quamcũqꝫ deus tibi fortuna
uerit horam. Grata ſume manu. nec dulcia differ in annum. Qui enim
proprie inuixus prudentie preſentia negligens. a poſteriouibꝰ inchoans
inſtantis fortune ſtipendia ſeducto corde repudiat. iuſte talionis annis
homo priuatur iſte. Ne rurſus queras que iam neglexeris ante.
Unde nouus Cato.

Quamcito res datur occaſio tunc prima petatur
Neqꝫ recorderis que neglexiſſe videris

¶ De diuina correctione malorum

ſubitanea qui videntꝰ mali

Morte repentina noli gaudere malorum

.i. iuſti qnqꝫ ſubita morte

Felices obeunt quorꝫ ſine crimine vita eſt

¶ Diuine ſeueritatis iudicium. e centro diuinitatis prodiens. multifa-
rie multiſqꝫ modis ſcđm culparum exigẽtiam corripit criminnſos. dum
alios quidem pia miſeratione ſuſtinet. vt patientia diuine bonitatis alle-
cti. reſipiſcãt a criminibꝰ tandem penitẽtie fructum adepturi. alios vero
diſtricte ſeueritatis pungit aculeo dum aut repẽtini interitꝰ animaduer
ſione percellit aut varijs tribulationum penurijs arceãeur. diuine ſatiſfi
at iuſticie et cunctis cernentibus tranſeat in exemplum. Et eorum nihi
lominus conſummatione terribili. nullius iocunditatis meridies tuis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

applaudat affectibus .cum nõnunq̃ʒ iuſtis ac bene meritis cõſo. mis in teritus prebeatur .ſed potius diuinorum iudiciorũ profunditate perterritus .affectum fraterne compaſſiõis exhibe ⁊ ad miſerandi refugium te iudica. Felices obeunt quorum ſine crimine vita. Unde nouꝰ Cato.

Ad ſubitam mortem prauos veniſſe quid optem
Cecidit iniuſtus nec non ſine crimine iuſtus

De cõiuge non facile ſumas mali ſuſpiciũ

et'nõ habes bona .i. ꝙ ipſa ſit ſuſpecta

Cum tibi ſit cõiunx. nec res. nec fama laborat

vitare debes mali ſuſpiciũ de nomine vxoris tue

Uitandum ducas inimicũ nomen amici

Inter ea que in cõuictu hominum deducũtur. nihil attemptatur facilius. nihil frequentius cancellatur q̃ʒ iuuenis mulieris intuitus. que niſi artiſſima diſtrictõis cautela. et verecũde circumſpectiõis induſtria. modeſte prouideat ignominiam infamie non euadet. Si ergo vxoris expertus amplexus cõiugem tuam tam odioſis ſenſeris titulari rumoribꝰ non ilico repentine credulitatis ſpiritum prebeas referẽti. quia vt in plurimum muliebris ſexus fragilitas. plus in hac parte laborat infamia. q̃ʒ delicto. nec in quenq̃ʒ de amicorum numero funem dilectionis abrumpens. crimen tam nepharie operationis imponas. perpetue hoſtilitatis molimine cõcitato. non eñ eſt credendum omni ſpiritui. ⁊ ſatius eſt friuole eſtimatiõis iniurias abijcere. q̃ʒ ab ipſarum credulitate deuinci. Uitandum ducas inimicum nomen amici. Unde nouus Cato.

Cum labor incumbat qui rem famamq̃ʒ remittat
Junctus ad vxorem illius vitabis amorem

Qꝫ in ſtudijs non eſt deſiſtendum

per laborem ſcire ⁊ intelligere

Cũ tibi contingit. ſtudio cognoſcere multa

adhuc vitabis plus

Fac diſcas multa vita nil diſcere velle

Doctrine ſapiẽtialis fores ingrediẽs. nõ facili pſcrutatiõis induſtria cõtenteris. nec te in cognitiõe veritatis exiſtimes. donec nihil tibi remaneat attingẽdum. Memineris nãq̃ʒ ꝙ tanta eſt ſciẽtie lõgitudo. latitudo. ſublimitas ⁊ profunditas. attingẽs a fine vſq̃ʒ ad finem fortiter. ꝙ ſi quiſpiam mortaliũ ingenij viuacitate polleret ſtudiorꝰ exercitio centum luſtra peragẽs. nõ ſufficẽt ad abyſſum adepte ſciẽtie penetrare. quinĩmo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

cum cõſummauerit homo. tūc incipit. ⁊ qui molem gigantie quãtitatis aſcēdere gloriatur. ĩ pigmee humilitatis atomum relegatur. ⁊ quãto plura officio cõtinue ſedulitatis apprehenderit. eo noue inquiſitiõis themata reperiet. que intellectualis eſuries nunq̃ poterit cohiberi. Fac diſcas multa vita neſcire doceri. Unde nou⁹ Cato.

Nemo ſit oblitus cum fuerit valde peritus
Quod plus addiſcat nec dicere queſo fatiſcat.

Huius operis laudabilis concluſio planis ſermonibus

Miraris nudis verbis me ſcribere verſus
lõga ſolēt ſperni gaudent breuitate moderni ſp̄.me verſus
Hoc breuitas ſenſus fecit coniungere binos

O tu quiſquis opuſculi preſentis ſeriem decurſur⁹. auditor beniuol⁹ aduenisti. non ieiuni ſermonis maciem. ſed adipem ſentētie. fecundioris attendas. ⁊ ſcriptum recolas. ſimplicitatē fore filiam veritatis. Ob hoc eñ nude locutionis pauperiem breuitati connexuit. vt pluribus cognita amplioris fructificatiõis palmites procrearet. Non igitur in actorē liuoris tractus aculeo dente correctiõis inſanias. ſed poti⁹ beneficij non ingratus. ad exhibita donaria diſcretiõis oculos adhibeas columbinos. Hec breuitas ſenſus fecit cõiungere binos. Unde nou⁹ Cato.

Nullus mireris ſi carmen nudum haberis
Mens paupertina cõiunxit carmina bina.

Hic finem aſpice Catonis viri moraliſſimi ⁊ in via morum ſane grauiſſimi Cum cõmento fratris Roberti de euremodio monachi Clareuallis. Tam verbo⁊ ornatu limato. q̃ ſententia⁊ gratuitate preclaro vt ex Iouis cerebro videatur emanatum.

Impreſſum Dauẽtrie Per me Richardũ paſroet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 71